

קדישת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

תוכן הענינים

דבר העורך
הרב יהודה אפשטיין ד

דעת תורה
הגאון רבי שרנא פייבל פרנק זצוק"ל ב

שוטטו בחוצות ירושלים
הרב אבא שלמה גולדברג י

בענין הקץ המגולה
הגה"צ רבי יצחק זילבר זצוק"ל ו

עוד חזון למועד
הרב אריה סג"ל יה

עיונים בדרמי העבודה
הרב אליהו ברים יג

יצא המרצע מן השק!
הרב יהודה אפשטיין כו

ספר 'זיואל משה'
הרב חיים והב כא

תבנית לימוד התנ"ך היומי
של אגודת קדושת ציון כב

ימי ביבורי ענבים
הרב מנשה בן-יוסף כה

מבצע שרי המאה
הפצת הגליון ט

מנוי לגליון
הגליון החודשי ישירות בדואר יב

גליון לג, שנת ה'תשע"ח
תמוז

הגאון רבי חיים שרגא פייבל פראנק זצוק"ל

חבר הברד"ץ אשכנזים פרושים בירושלים, מיסודו של הגר"ש סלנט זצוק"ל

מתוך ספרו 'תולדות זמני', חלק ג', עמוד פ"ה על מסכת שבת דף נ"ה. ד"ר מנחם מנחם זכות אבות

בסופו, שהוא עטרת היסוד... וזה סוד עקבות משיחא... ותחלת גילוי העקב שהוא עקבות משיחא שאז קליפה קודם לפרי, והוא סוד הערלה שעל פום אמה, יתגברו הקליפות ששם הוא בחינת נוקבא וסוד הערלה כו', והן דרגין תתאין דסט"א בחי' עקב שלהם, והן דרגין דחציפין כמ"ש בזוהר, וז"ש (סוף סוטה) בעקבות משיחא חוצפה יסגי, ואח"כ יכרתו הערלה ויתגלה החסד. עכ"ל הגר"א.

תקופתנו תחילת הגאולה - אור וחושך משמשין בעירבוביא

ובדבריו אלו מתיישב ברווחה הפליאה העצומה מאד על תקופתנו הפלאי, שאור וחושך משמשים בערבוביה אחת, מצד אחד אנו רואים ניצוצי אור גאולה לשיבת בנים לגבולם, ובנין ציון וירושלים, וכל מקומות הקדושים הוחזרו לשלטון ישראל, ונסיכי אומות העולם הכירו בזכות ישראל לשוב לארצם ולשלוט בה, דבר שלא הי' כל משך הגלות הנורא קרוב לאלף ותשע מאות שנה.

ומצד שני אנו רואים הדרדרות האיזמה בשמירת התורה והמצוות. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בסנהדרין דף צ"ז ע"א, תניא ר' נהוראי אומר דור שכן דוד בא, נערים ילבינו פני זקנים, וזקנים יעמדו לפני נערים, ובת קמה באמה, וכלה בחמותה, ופני הדור כפני הכלב, ואין הבן מתבייש מאביו. תניא ר' נחמי אומר, דור שכן דוד בא - העזות תרבה, והיוקר יעות. [ופירשי' בל"א בשם המדרש. מכובד שבהן יהא עוותן ורמאי]. מסייע לי' לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות, אמר רבא מאי קרא

קץ האחרון אינו תלוי בתשובה אלא בחסד

"...סדרו אנשי כנסת הגדולה בתפלת שמונה עשרה וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו", היינו שע"י צירוף שניהם ("זכות אבות" - ו"למען שמו") יחדיו יגאל את ישראל.

וכ"ה באבן שלמה (ליקוט מסג"א, פסק י"א אות ט'), וז"ל: "אבל קץ האחרון לא תליא בתשובה אלא בחסד, כמ"ש (שם" מ"ה, י"ג) למעני למעני אעשה, וגם בזכות אבות, וז"ש וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו". עכ"ל...

בתחילת ימות המשיח - הערלה [סט"א] קיימת ופועלת

ובספרא דצניעותא (דף י"ב"ג) כתב הגר"א: "וזה סוד ימות המשיח באלף הששי

[*] בין חתניו של הגאון ר' שרגא פייבל פראנק נמנים:
 * הג"ר רפאל בנימין לוי זצ"ל - בנו של הגה"צ ר' אריה לוי, וגיסו של הגר"ש אלישיב זצ"ל.
 * הג"ר משה אהרן רוזנטל זצ"ל - רב שיכון הרבנים רוממה
 * הג"ר אברהם קופשיץ זצ"ל - רב שכונת נוה צבי בירושלים
 חתניו של ר' אברהם קופשיץ:
 * הרב אליהו שוב שליט"א - ר"מ בשיבת אהבת תורה במודיעין עילית.
 * הרב משה כהן שליט"א - מראשי ישיבת מאה שערים.
 הרב נחום יכרום שליט"א - מחבר הספרים "דברי סופרים".
 הרב יצחק כהנא שליט"א - ראש ישיבת כנסת מודכי במודיעין עילית.
 הרב יצחק זילברמן שליט"א - רב קהילת חניכי הישיבות בשכונת נוה יעקב בירושלים.

וקיים התנגדות חמורה
בין גילוי אור העטרה
- לבין החושך השורה
על עור הערלה, לכן כל
ניצוץ אור שמתגלה
בתגעת זמן הקץ שאין
כבר לדחותה - מביא
בהכרח לידי התנקשות
עם החושך שאינה
רוצה שתבטל ממשלת
החושך שלה, והיא
מתגברת בכל כחה
להכשיל את ישראל

בהכרח הם נפגשים
יחדיו, וקיים התנגדות
חמורה בין גילוי אור
העטרה - לבין החושך
השורה על עור הערלה,
לכן כל ניצוץ אור
שמתגלה בהגעת זמן הקץ
שאין כבר לדחותה -
מביא בהכרח לידי
התנקשות [א.ה. מלשון
"שנוקשים" ומכים זה על זה,
מחמת ההתנגשות] עם
החושך שאינה רוצה
שתבטל ממשלת
החושך שלה, והיא
מתגברת בכל כחה
להכשיל את ישראל, אבל
יבוא יומה, וככל
שנתגבר בתורה ובמצות

כן תחלש כחה ותבטל מן העולם עם ביאת
משיח צדקנו בב"א.

מביאת משיח בן דוד

- תכלה מלכות הזלז
מישראל

ועל פושעי ישראל לדעת,
כי עם בוא התגלות
אורו של משיח ממש,
באתגליא ולא בהסתר
פנים מלוכש במכסה תוך
מכסה - תכלה מלכות
הזלז מישראל, ושופטים
ושוטרים הרעים וגסי
הרוח מישראל, כדאמרו
חז"ל בסנהדרין צ"ח. ואז
עין בעין יראו בשוב ה'
ציון, ונגלה כבוד ה' וראו
כל בשר יחדיו כי פי ה'
דבר".

לזכר נשמת

דבורה העניא בת דב בער

לזכר נשמת

שמואל שמשון בן ר' ישראל
לאה מרים בת ר' ישראל
ר' יהושע בן ר' יוסף

כולו הפך לבן טהור. - ופירש"י כשפשט הנגע
בכל העור, כך כשנהפכה כל המלכות למינות
תבוא הגאולה.

עוד תניא שם, ר' יהודה אומר, דור שבן דוד בא
בו, בית הוועד יהיה לזנות... וחכמת
הסופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, ופני הדור
כפני כלב, והאמת נעדרת. שנאמר ותהי האמת
נעדרת. וסר מרע משתולל, מאי וסר מרע משתולל,
אמרי דבי רבי שילא, כל מי שסר מרע משתולל
על הבריות. ופירש"י: כל העולם אומרים עליו
שהוא שוטה.

וב"ה בכו"ח בראשית: וימים יבואו שכל הדור
יהיו חצופים ועזי פנים, ותשתכח תורה
מישראל, ואין דורש ומבקש, ומעורר לבו בתורה
יהי מבוזה וחדל אישים. ע"כ.

ובמדרש שיר השירים פ"ב. אמר רבין אין בן
דוד בא אלא כדור שפניו חצופות.

ופלא הדבר שנאולת ישראל בעתה ובזמן קץ,
תהי' בזמן שמינות וחירוף וגידוף
משתולל בישראל, והלא השכל הישר מחייב
שבזמן שמתקרב אורו של משיח ואור ה', צריך
להתגבר האור על החושך,
ולא איפכא שהחושך
תכסה ארץ... הלא ישראל
קדושים הם בטבעם כנאמר
קדש ישראל לה', וארץ
ישראל קדושה היא בעצם,
ואמאי אין בכח ב' קדושות
אלו להגן עלינו ולדחות
החושך הסובב את השבים
לציון.

ולחנ"ל הוא הדבר, מכיון
שהקץ היא בספירת
"בעתה" היא בספירת
העליונים "בעטרת
היסוד", ועטרת היסוד
מכוסה בעור הערלה, הרי

דבר העורך

הרב יהודה אפסטיין

ערוך ממה שנדמה לרבים ממבט ראשון. כח הדיבור, המבדיל את האדם מהבהמה, הוא הכח אשר עומד מאחורי כל מהלך רעיוני שרוצים להנחיל לציבור, ועצם העלאת הנושא לסדר היום הציבורי הן בבית המדרש והן חוצה לו – זוהי המשימה העומדת בפנינו כרגע, ומי שיעשה זאת, ולו בחוגו המצומצם, ללא ספק יראה נפלאות.

בגליון זה נמשיך לחדד את אותן אמתות שעוררנו עליהם ביחס לתהליך המתרחש מול עינינו, ונגלה לדעת, כי קיים יסוד מוצק, עליו בנויים רעיונות רבים שהולכים ומסתעפים, והיסוד הזה הוא ההבנה, כי יעודי הנביאים והבטחות חז"ל עניינם הבאת עולמנו זה לתכליתו, והם דבר במושגים הנתפסים אצלנו בחושים, ואינם עניינים מטאפיסיים גבוהים שאין לנו בהם השגה. ומאחורי יסוד זה עומד העיקרון הבסיסי, אותו כבר הבאנו מרבנו הגר"א, וראוי באמת להביאו שוב ושוב, ולפיו "עיקר עולם הבא הוא להשיב הנשמה למקורה לדבק בשכינה, ובודאי יותר טוב מזה כשהשכינה דבקה למטה כאשר היתה כוונת הבריאה כידוע" (אדרת אליהו על שיר השירים ח', ג) – עיי"ש דבריו המאלפים. נמצא, כי בניגוד למחשבה הרווחת, אין תכלית האדם לברוח מהעולם אל העולמות העליונים, אלא להפוך את עולמנו זה לעולם בו שורה השכינה. אחר שמבינים זאת, מובן כיצד יכולים היו חז"ל להעיד על כך שכשהארץ נותנת פרותיה – אין לך קץ מגולה מזה! דבריהם קשים מנשוא עבור מי שאינו מבין יסוד זה של הגר"א, ולכן הוא נאלץ לדחוק את דבריהם ולומר כי דברו על נתינת פרות בדרך נסית ולא כדרכו של עולם. אולם האמת תורה דרכה, שאנו זכינו לראות בעינינו את אותו קץ,

אחר הפסקה של חודש, אשר נכפתה עלינו עקב העיסוק הרב מעל ומעבר למצופה בוועידה שנערכה בסוף חודש אייר, אנו שבים עם גליון חדש, אשר תקוותנו שירווח את הצמא שהלך וגבר בקרב הקוראים הרבים אשר פנו אלינו יותר מתמיד לשאול – "מתי כבר יוצא הגליון הבא?". אכן, הוועידה השנתית הצליחה מעל ומעבר למצופה, כפי שנוכח לראות כל מי שהיה במקום.

רבים חשו את משק כנפי ההיסטוריה, כאשר שעה ארוכה אחר תום הכינוס עדיין התגודדו מחוץ לאולם קבוצות קבוצות של אברכים ובחורי ישיבות ודנו בלהט על הנושאים שאנחנו זוכים להעלות כאן מדי חודש בחודשו, ועבור רבים היה אותו יום התחלה של פקחת עיניים לתורה שלמה, אשר לא היו מודעים אליה עד כה. בפנים התכנסו מאות רבות של אנשים, מהם זקנים בעלי שיעור קומה תורני ומהם צורבים צעירים, מכל העדות ומכל החוגים, כאשר הכותרת של 'דרישת ציון על טהרת הקודש' מכיללה את כולם כאיש אחד בלב אחד.

אחרי אירוע כה מרומם, השאלה המתבקשת היא "מה הלאה?", "מה למעשה?", הדיבורים היו יפים ומרגשים, המאמרים בעלון מחכימים ומאירים, אבל מה אתה מציע לעשות? ואחר חשיבה מרובה ודיונים רבים בין החברים, המסקנה שעלתה היא, כי העשייה החשובה והמשמעותית ביותר שמוטלת עלינו כיום היא... לרבר! ללמוד את הדברים, ללמד אותם לאחרים, לשאול ולהשיב, להקשות ולתרוץ, להפוך את ענין דרישת ציון על טהרת הקודש לנחלת כלל ציבור היראים! זו משימתנו, והתועלת אשר תצמח ממנה היא עצומה לאין

רבים חשו את משק כנפי
ההיסטוריה, כאשר שעה
ארוכה אחר תום הכינוס
עדיין התנדודו מחוץ
לאולם קבוצות קבוצות
של אברכים ובחורי
ישיבות ודנו בלחש על
הנושאים שאנחנו זוכים
להעלות כאן מדי חודש
בחודשו, ועבור רבים
היה אותו יום התחלה
של פקחת עיניים לתורה
שלמה, אשר לא היו
מודעים אליה עד כה.
בפנים התכנסו מאות
רבות של אנשים, מהם
זקנים בעלי שיעור קומה
תורני ומחם צורכים
צעירים, מכל העדות
ומכל החוגים, כאשר
הכותרת של 'דרישת
ציון על טהרת הקודש'
מכריזה את כולם כאיש
אחד בלב אחד

הרב מנשה בן-יוסף
מבאר לנו כדרכו בקודש
מתוך עיון מדודקק
בפסוקים את חטאם של
המרגלים ואת מעלתם של
יהושע וכלב, כאשר הוא
מעמיד את התשוקה לארץ
חמדה - מלבד המצוה
והחיוב לשבת בה - כיסוד
מוסד בהשקפת התורה.

הרב אליהו ברים
ממשיך להורות את הדרך
להעמיד את עבודת ה'
כטבע נקנה לאדם, לסלק
את המכשולים וליישר
את העקמימות שבלב,
וזאת מתוך נאמנות
לאותו עיקרון, ולפיו
כאן בעולמנו זה רוצה
ה' שנשכין את שכינתו,
ושאם הוא שם אותנו
כאן - סימן הדבר, כי
זוהי התכלית הנרצית
ושבמציאות זו עלינו
להתמודד ולהתעלות.

במדור 'דעת תורה'
הבאנו את הגאון רבי
שרגא פייבל פונק, אשר
כבר בימיו חזה במצב
בו אור וחושך משמשים

יחדיו בתקופה זו, כאשר מצד אחד עם ישראל
שב לארצו ואף זכה לשלוט בה, ומאידך
מרשיעי ברית שולטים ברמה, ומבלי להתכחש
לא לטובה הגדולה ולא לרעה העצומה - הבין
שבסופו של דבר יתגבר האור על החושך
ומלכות הזלה תכלה, כאשר תחתייה תקום
מלכות ה' אליה ייחלנו כל שנות הגלות. במהרה
בימינו, אמן!

שלכם,
העורך

והתהליך הולך ונמשך כיום. בענין זה של הקץ
המגולה והתגשמות דברי הנביאים וחז"ל הבאנו
במיוחד מאמר מתוך ספרו של הגאון הצדיק רבי
יצחק זילבר, אשר את אהבת הארץ שלו כבר
פגשנו באחד הגליונות הקודמים במדור 'דעת
תורה'. בחודש הבא בל"ג ייחד המדור של
'בעקבי הצאן' לליבונה של הסוגיה לעומקה
תוך הפרכת סברתם של אלו המנסים לקרר את
הלבבות ולהטיל ספקות מדומים בכך שהתהליך
הנפלא בו אנו חוזים הוא מה שדברו עליו
הנביאים, התנאים והאמוראים הקדושים.

הרב חיים והב ממשיך במדורו להשיב
לשאלות אודות שלוש השבועות והמסתעף,
כאשר בחודש זה הוא מבאר את ענין
המרידה באומות, ובתוך זה את ה'איסור',
כביכול, להתגרות באומות - איסור שאינו
מוזכר כלל באותה גמרא ממסכת כתובות,
גם למי שאומר שהשבועות עדיין חלות. ענין
זה של 'התגרות באומות' נידון גם במאמרו
של כותב השורות אודות יחסו של האדמו"ר
מסאטמר הנוכחי להכרתו של נשיא ארה"ב
בירושלים כבירת ישראל.

החודש אנו זוכים לחזרתו של הרב אריה
סגל, אשר זכור לטוב מימי הבראשית של
העלון. בתיאור מלבב אודות מה שעשוי להיות
כאן בעוד מאה שנה, הוא ממחיש היטב את
דרך הגאולה כדברי רבותינו, שהיא נעשית
קמעה קמעה כאילת השחר, וככל שמתקדמים
האור הולך וגובר. כמובן, שאנו מייחלים
מדי יום לבואה של הגאולה השלמה במהרה
בימינו, אולם בד בבד אנחנו פועלים את מה
שבכחנו לעשות, וחלילה לנו מלהיות כפויי
טובה כלפי שמים במידה והדברים ימשיכו
להתנהל בהדרגה.

הרב אבא שלמה גולדברג מתאר בלשון
פיוטית את תחושותיו לנוכח המציאות ההולכת
ומתקמת לנגד עינינו, כאשר בדבריו מומחש
אותו יסוד עליו דברנו, ולפיו דווקא הדברים
הארציים והגשמיים - אם מתבוננים בהם היטב,
ניתן לגלות בהם עוצמות רוחניות.

הגאון הצדיק רבי יצחק זילבר זצוק"ל בענין הקץ המגולה

מתוך הספר "ולחבה לא תבער בך", להגאון רבי יצחק זילבר זצוק"ל,
רבם המובהק של יוצאי ברית המועצות, מעמוד 66 ואילך

"ארץ זבת חלב ודבש"

ארץ ישראל היתה גן פורח, האזור הפורה בעולם. התורה קוראת לה: "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג ח).

"כי השם אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים, עינות ותהמה יוצאים בבקעה ובהר, ארץ חטה ושערה, וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש (מפרי התמרים), ארץ, אשר לא במסכנת תאכל בה לחם, לא תחסר כל בה" (דברים ה, טז-י). "ארץ הרים ובקעת, למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ה' אלהיך דרש אותה... (דברים יא, יא-יג)."

והנה עדות של המצרים הקדמונים על ארץ ישראל: "ארץ, בה כמות התבואה - כחול במדבר, ויין נוזל כפלגי מים".

ההיסטוריון יוסיפוס פלביוס בספרו "מלחמות היהודים" מתאר את הגליל בימי הבית השני כך: "הארץ פוריה מאוד, משופעת במרעה, עשירה בצמחה ומעודדת לעבודה אפילו את הפלח העצל ביותר. על כן היא מיושבת בצפיפות. מספר ערים וכפרים בה - כמאתיים, ובעקבות פוריותה הנפלאה של האדמה, האוכלוסייה כאן מרובה: בכפר הקטן ביותר - יותר מ-15 אלף תושבים. אדמת הגליל כולה מעובדת ונראית כגן ענק מטופח. מתאים היה לכנות את הארץ אשר נותנת בשפע כזה פירות מהנדירים והיקרים ביותר, גן עדן עלי אדמות. אין הרבה מקומות אשר יוכלו להשתוות אליה.

"לאורך ים הכינרת" - מעיד פלביוס באותו הספר, - "מצויה ארץ... נפלאה ביופייה הטבעי... האקלים המצוין שלה גורם לגידול צמחים שונים ומשונים. עצי אגוז, אשר זקוקים לצינה, שוכנים ליד דקלים אשר ניתן למצוא רק בארצות חמות,

וכן ליד עצי זית ותאנה, שגדלים באקלים ממוצע. הטבע שם לו כביכול למטרה לחבר במקום אחד כל מיני הפכים, כאן אזורי אקלים שונים משתלבים זה בזה באופן נפלא. אנשים אוכלים כאן את הפירות הטובים ביותר - ענבים ותאנים - עשרה חודשים בשנה, ושאר הפרות בשלים אחד אחרי השני במשך כל השנה".

ואמנם, בארץ הקטנה שלנו קיים גיוון נדיר של אזורי אקלים: מהאקלים המתון של הרי הגליל עד סובטרופיות של אזור אילת. הודות לכך בארץ ישראל מעולם לא היה חסר לא שעורה, אותה מגדלים בדרך כלל עמי הצפון, ולא כותנה, אשר מגדלים אותה תושבי ארצות דרומיות. ויותר מכל השתבחה ארץ ישראל בפרות זית, תמרים וענבים. עדויות ישנן מהתקופה ההיא על אשכולי ענבים במשקל 5 קילוגרם, כאשר כל ענב היה בגודלו של שזיף, ועל תמרים בגודל ביצת תרנגולת כנזכר במסכת יומא של התלמוד הבבלי.

נהרות ארץ ישראל וימיה שרצו דגים. ארזי לבנון סיפקו את צורכי המדינה בעץ לבנייה, אומנויות ומסחר פרחו, מוצרי אורגים, חרסים ומעבדי עורות, חיטה ושעורה הוצאו למדינות אחרות, ולקראת אוניות הטעונות כל טוב שטו אל הארץ ספינות אשר הביאו ליהודים כסף וזהב, אבנים טובות ובשמים מעבר לים... ארץ ישראל אכן היתה גן עדן עלי אדמות.

אנו כבר יודעים מה ארע לתושביה, שהם אבותינו, אחרי שסטו מן הדרך אשר ציוה ד'.

שממה תהיה כל הארץ

"ואמר ה' הודו האחרון, בניכם אשר יקומו מאחריכם, והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה, וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלאתה אשר חלה

**כל אחד מהעמים
הכובשים, אשר התחלפו
בארץ ישראל במשך
אלפיים שנה, אשם
בשדית אוצרותיה,
ובשימוש גלוני
באוצרות הטבע**

את החקלאות בארץ עלו בתוהו: החיטה נתנה יכולים מזעריים, פחותים בהרבה מאלו שאספו במדינות השכנות - סוריה ומצרים. כריית המחצבים הופסקה, בדיגי לא עסק כמעט אף אחד.

...הסטוריון רומי דיון קאסי מעיד: "50 עריהם הוצוררות ו-985

מושבים אחרים הוחרבו, 580000 בני אדם נהרגו בקרבות, ולמתים ברעב ובמגפה אין מספר. כמעט כל יהודה הפכה למדבר. ירושלים בירת יהודה, נחרשה, ובמקומה יוסדה קולוניה רומאית בשם איליא קפיתולינה".

הבעלים מתחלפים - הארץ שוממה

מי לא היה במשך אלפיים השנים בארץ ישראל למודת הסבל? ! עד המאה ה-4 שלטו בה הרומאים, אחר כך נפלה הארץ לידי ביזנטיה, משנת 640 היא היתה חלק ממלכות ערביות, ואחרי שהיא התפרקה משלו בה המצרים. אחרי כן התחילה תקופת מסעי הצלב, הראשון מביניהם התקיים בין השנים 1099 - 1096. בשנת 1187 סולטן מצרים סלח-א-דין הביס את נושאי הצלב וצרף את כל ארץ ישראל (חוץ מעכו, אשר היתה בידי נושאי הצלב במשך מאה שנים נוספות) למדינתו. הערבים שלטו בארץ עד לכיבושם בידי התורכים בשנת 1516. ארץ ישראל היתה תחת עול האימפריה העות'מנית עד שנת 1917, כאשר כבשה האנגלים. בשנת 1920 ועידה בינלאומית בסן-רמו נתנה לאנגליה מנדט לניהול פלסטין. ההיסטוריה החדשה של ארץ ישראל התחילה מהמושבים היהודים הראשונים.

כל אחד מהעמים הכובשים, אשר התחלפו בארץ ישראל במשך אלפיים שנה, אשם בשדית אוצרותיה, ובשימוש גלוני באוצרות הטבע. הרמב"ן אשר ביקר בארץ בשנת 1267, ציין במכתב לבנו: "מה אני יכול לספר על הארץ הזאת?

ה' בה: גפרית ומלח שרפה כל ארצה, לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב, כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבונים אשר הפך ה' באפו ובחמתו:

ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, מה חרף האף הגדול הזה: ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' יייהי אבתם אשר כרת עםם בהוציאו אתם מארץ מצרים: וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם... ויחר אף ה' בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה: ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (דברים כט, כח-כ).

מותוך נבואות רבות על גלותו של עם ישראל מארצו, על חורבנה והפיכתה למדבר, יש לציין במיוחד את נבואת ירמיהו. היא מיוחדת בכך, שלא כרוב הנבואות האחרות, בהם המאורעות מתוארים בלשון עתיד, מדובר בה על הבאות כאילו כבר נעשו: "ראיתי את הארץ - והנה תהו ובהו, ואל השמים - ואין אדם: ראיתי הקרים - והנה רעשים, וכל הגבעות התקלקלו: ראיתי - והנה אין האדם, וכל עוף השמים נדדו. ראיתי והנה הפרמל, המדבר וכל עריו - נתצו מפני ה' מפני חרון אפו: כי כה אמר ה' שממה תהיה כל הארץ, וכלה לא אעשה." (ירמיהו ז, כג-כ).

"ונתתי את הארץ שממה ומשמה ונשבת גאון עזה ושממו הרי ישראל מאין עובר: וידעו כי אני ה' בתי את הארץ שממה ומשמה על כל תועבתם אשר עשו" (יחזקאל ג, כה-כט).

הנבואות התגשמו במלואן: במשך כמעט 2000 שנה - ארץ ישראל היתה לשוממה. ארץ שהיתה בעבר כה פורייה, הפכה לערבה. אחרי דיכוי מרד בר כוכבא הרומאים החריבו ערים וכפרים, חרשו את הר הבית והרסו לגמרי את מערכת ההשקיה המפותחת שהיתה בארץ ישראל. במאה ה-7 ערבים - בדואים, שנדרו בארץ המיומת, האכילו את עיזיהם מהעשבים האחרונים שעדיין יכלה להוציא האדמה המדולדלת. הטורקים שכבשו את ארץ ישראל במאה ה-16, כרתו את כל היערות ועקרו מן השורש את חורשות ארזי הלבנון, שהיו מפורסמות בעבר ככל העולם. כל ניסיונותיהם של הבאים לחדש

מספר לא מועט של
לא יהודים - מרענים,
סופרים, וסתם מחפשי
הרפתקאות - ביקרו
בארץ בימי השלטון
התורכי. כמה מהם
השאירו זכרונות

היא שוממה ועזובה.
המקומות הקדושים
ביותר בה הוחרבו יותר.
יהודה נפגעה יותר
מכולם, ובתוך יהודה
הגורל הנורא ביותר נפל
לירושלים."

אי מוסריות משוועת של תושבי פלסטין. על
חמדנותם של המוכסים אשר אנשים הסתתרו
מפניהם בהרים, בעזבם את ביתם. הוא מספר על
העדר כמעט מוחלט של תעשייה, על שפל מדרגה
בה נמצאת החקלאות, על שחיתות השלטונות
התורכיים - "הממשל הכי מושחת בעולם".

אי אפשר שלא להיזכר כאן בדברי התורה:
"ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ
הזאת" (דברים כט כג).

מספר לא מועט של
לא יהודים - מדענים,
סופרים, וסתם מחפשי
הרפתקאות - ביקרו בארץ
בימי השלטון התורכי. כמה מהם השאירו זכרונות.

לאחר גרוש היהודים על ידי הרומאים היתה
ארץ ישראל לארץ ללא עם משלה - החי בתוכה
באופן מתמיד, הקשור למורשתה ההיסטורית,
המושרש באדמתה, המחשיב אותה למולדתו,
אף אחד מהעמים הכובשים לא נקלט כאן, כי
"פלסטין" היתה עבורם רק קולוניה, מטבע
לפורטה בפוליטיקה העולמית, בסיס לכוחות צבא.

מזרחן צרפתי ק. וולניי, אשר ביקר בארץ
בסוף המאה ה-18, כותב: "נסעתי לערים
שונות כדי ללמוד מנהגיהם ואופיים של תושבי
המקום, הגעתי עד לכפרים קטנים, שם חקרתי
את מצב עובדי האדמה. בכל מקום ראיתי רק
גזל ושממה, עריצות ודלות. בכל יום ראיתי
בדרכי שדות נושנים, כפרים ריקים מאדם,
ערים עומדות בחורבנם... שואת העבר הרחוק
בצירוף המצב העכשווי של הארץ הזאת עוררה
מחשבות רמות. בעיני רוחי ראיתי היסטוריה של
ימים עברו... נזכרתי במלכות דמשק, ירושלים,
ושומרון. בה חזי עשרה שבטים מהעם היהודי,
נזכרתי במדינת פלשתים התוקפנית, ובערים -
רפובליקות מסחריות של פיניקיה. בסוריה, אשר
כמעט אינה מיושבת בתקופתנו, היו פעם מאות
ערים עשירות ופורחות. בעמקיה היו מפוזרים
כפרים ומושבים... שדות מעובדים ודרכים
הומות אדם. מה קרה לארץ זו? היכן החורשים
והאדמה המעובדת על ידם, היכן עזרים, היכן כל
מה שהיווה גאותה וקישוטה של הארץ הזאת?
אבוי! עברתי את כל המדבר, ביקרתי במקומות
שהיו פעם שוקקי חיים, ולא ראיתי אלא שממה
והעדר אנשים... אלוקים אדירים! מפני מה חלו
תהפוכות כה גדולות? מאלו סיבות גורל הארץ
הזאת השתנה באופן כל כך מדהים? מה סיבת
קללת שמים הרובצת עליה?"

הערבים אשר שלטו בארץ במשך 700
שנה, התערבו עם כורדים, אפריקאים, פרסים,
יונים, סרבים, צ'רקסים ורבים אחרים שהשתכנו
כאן, אך הבליל האתני שנוצר כאן לא הפך
ללאום "פלסטיני" מיוחד ונשאר חלק בלתי
נפרד מהעם הערבי, המפוזר בשטחים נרחבים
באסיה ובאפריקה.

ק.מ. בזילי, דיפלומט רוסי במזרח התיכון,
אשר חי במאה ה-19, כותב בזיכרונותיו על

התורכים, אשר משלו בארץ 400 שנה,
התעניינו רק באוצרות הטבע שלה, ולאחר גזלום,
הם נעלמו מארץ ישראל בלי להשאיר עקבות, אם
לא ניקח בחשבון את החורבן שהם חוללו כאן.

האם זה לא פלא? ארץ עשירה ביותר, ארץ
ללא עם, אשר הלך לגלות, לא נעשתה למולדת
לשום עם זר - במשך 1900 שנה היא מאנה
לקבל נכרים: הנה מה שאומר על כך הרמב"ן -
"וכן מה שאמר בכאן 'ושממו עליה אויביכם' -
בשויה טובה מבשרת, בכל הגליות, שאין ארצנו
מקבלת את אויבינו. וגם זו ראייה גדולה והבטחה
לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה
ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם, והיא חרבה
כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון,
וכולם משתדלים להושיבה, ואין לאל ידם"
(רמב"ן ויקרא טו טז).

ל' ח) "ואתם הרי ישראל
ענפכם תתנו ופריכם
תשאו לעמי ישראל כי
קרבו לבוא" (ספדוקין 18).
רש"י מפרש "כשתתן
ארץ ישראל פריה בעין
יפה אז יקרב הקץ, ואין
לך קץ מגולה יותר".

מה שעניינו רואות את
הישוב היהודי בארץ,
והארץ נותנת פריה בעין
יפה הרי זה קיום של
הנבואה

מה שעניינו רואות את הישוב היהודי בארץ,
והארץ נותנת פריה בעין יפה הרי זה קיום של
הנבואה.

הנבואות על שיבת ישראל לארצם

הגמרא אומרת שלפני ביאת משיח יהיה ישוב
יהודי בארץ ישראל, יזרעו שדות ויטעו כרמים
והארץ תתן פירותיה בעין יפה לעם ישראל.

עם תחילת ההתישבות היהודית, הארץ
הולכת והופכת ממדבר לגן רוה, האדמה היתה
שממה כשמשלו בה אויבינו, ולבעליה היא
נותנת פירות נפלאים ויבולי שיא. התלמוד
אומר שזה סימן קרבת הימים הטובים.

"אמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה (יחזקאל)

מבצע "שרי המאה" של אגודת "קדושת ציון"

רבים מאד אשר ירצו ליטול חלק במאמץ. שימו
לב - מדובר בדבר שאינו מעל ליכולתו של אדם
רגיל - להפיץ בעשרה בתי-כנסת אחת לחודש. מי
שכמות זו קשה עליו, או שאין כל-כך הרבה בתי
כנסת וישיבות באזור מגוריו, יכול לקחת גם סכום
קטן יותר, ומי שנדבה רוחו ומקום מגוריו התברך
במקומות תפילה רבים - יכול אף לקחת יותר. כל
שצריך לעשות הוא ליצור קשר אתנו, ולומר באיזה
מקום ובאילו בתי כנסת או ישיבות בכוונתכם
לחלק. כמובן, שבישיבות עצמן מוטב שיהיה רכז
מתוך בני הישיבה. אלו אשר עד כה היו מקבלים
כמויות לחלק ימשיכו לקבל כסדרן.

בשמחה רבה עלינו להודיע, כי גם בחודש
האחרון הצטרפו רבים למבצע ונתרמו למאמץ
החלוקה, דבר שהקל עלינו עד מאד ואפשר הפצה
איכותית יותר. אנו זקוקים עדיין לאנשים נוספים
בערים השונות, וביתר שאת - לבחורים בישיבות
הקדושות, אשר יפיצו בקרב חבריהם ובאזורים
הסמוכים לישיבה.

על-מנת להרשם למבצע ובכל ענייני ההפצה

ניתן להתקשר למספר 052-7137627

או לשלוח הודעה בכתובת המייל

hagai3297@gmail.com

בברכה ובתודה, מחלקת ההפצה,

אגודת "קדושת ציון"

קוראים יקרים! כבר למעלה משנתיים
שאגודת "קדושת ציון" עושה כמיטב יכולתה
להביא את המסר שכה יקר לכולנו לידיעתו של
כלל הציבור. הדבר דורש מאתנו מאמץ רב, ממון
רב וסיעתא דשמיא גדולה. כידוע לכל, ישנה גם
תופעה בשולי המחנה, של כאלו אשר אין ביכולתם
להתמודד ברמה התורנית וההלכתית ועל-כן
הם עושים ככל יכולתם להעלים את העלונים
מבתי הכנסת והישיבות. תופעה זו מחייבת אותנו
לפעול ביתר חכמה במערך ההפצה על-מנת לסכל
את מזימתם של אלו. אחר שנסינו שיטות שונות
לחלוקה, אשר היו כרוכות בהשקעה רבה, הן פיזית
והן ממונית, הגענו למסקנה, ולפיה הדרך הטובה
ביותר להפצת העלון היא כאשר אתם - הקוראים
הנאמנים והמאמינים בדרכו של העלון - תטלו
חלק ממשי בהפצת העלון. כך, כנראה, רצונו
של בורא עולם, שמלאכה נכבדה זו תוטל על
כלל הציבור ולא על-ידי איש מקצוע זה או אחר.
במסגרת זו, בכוונתנו למנות "שרי מאה" - אנשים
האחראים על הפצת מאה עלונים בעשרה בתי כנסת
בממוצע. כל שר מאה יקבל מידנו את העלונים
לביתו, והוא יהיה האחראי להפצתו באזור מגוריו
בצורה הטובה והיעילה ביותר לפי הבנתו והכרתו
את המקום בו הוא מחלק. אחר שוכינו להכיר את
התומכים הרבים ברחבי הארץ, בטוחנו, שיהיו

שוטטו בחוצות ירושלים

הרב אבא שלמה גולדברג

המהודרת שזימן לי תשמיש קדושה שאין למעלה ממנו, בנו של המלך, בנו של תורתו, ומבני ציון היקרים המסולאים בַּפּוֹ.

עמודתי וחבקתי ונשקתי על ראשו ואמרת - אבי אבי, רבי רבי, מרי מרי. שאלתי - "התרוקד עמי לכבוד התורה ולומדיה?" אך מפני סיבה כלשהי סרב הלה בנימוס, ותמורת זאת העלה בדעתו לחלוק עמי מחידושי, אלא שבתוך דבריו כאשר עלתה תכניתו לחוג את חג מתן תורתנו בירושלים עיה"ק, נענית כנגדו ואמרת - "אם אתה עושה כן אשריך, אשריך שתעלוז עם תורתך, בעיר התורה העליזה".

ואז הוא שואל אותי - "מה הקשר?"

עניתי, כי ירושלים היא מקום השמחה בכלל, ובפרט שמחה לפני ה' כמבואר בתורה, והיא עיר התורה, ככתוב - "כי מציון תצא תורה", ובעוד מקומות רבים.

אמר הוא - "אדרבה, הסיבה שהתורה ניתנה במדבר היא בדיוק בגלל החשש שיאמרו שצריך לקיים אותה רק בארץ-ישראל".

אמרת - "יומה אעשה, שהתורה צוותה לחגוג את שבועות דווקא בירושלים? ויותר מזה, ספירת העומר, שענינה הפנימי הוא צפייה לתורה - מדאורייתא מתקיימת דווקא בפני בית המקדש. וגם מדרבנן ביאר הגרי"ז, שהמצווה איננה ספירת העומר, אלא זכר למקדש. יוצא, אם כן, כי הציפייה לתורה בזמן הזה אינה אלא ציפייה למקדש, היות ושתי המצוות נכללו היום בציפייה של ספירת העומר. וביאור דבריך הוא בדיוק להפך! מדבריך עולה, כי היה חשש אמיתי, שאם התורה תנתן בארץ-ישראל יחשבו שרק שם צריך

בה בשעה שנתקבצו ישראל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וקבעו כי היום אחד וארבעים לעומר - באותה שעה ירדה כנגדם מן השמים השפעה גדולה, אשר בחינתה יסוד שיסוד, ונתעלה העולם ונתמלא קדושה, ומיד הושפע שפע רב בכל העולמות. כה גדולה הייתה ההשפעה, עד שקרוב היה הדבר להיות, שכשאמרו ישראל "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה" - כמעט וחזרה עבודה, אלא שנתבלעה השעה בעוונותינו.

באותה הלילה מהלך הייתי באותה העיר אשר אכלה האש ביסודותיה, ומיחל כי יסד ה' יסוד ציון וישיב העבודה למקומה, עד שמתוך כך מצאתי את עצמי מכוון להשתתף עם כל אישי ישראל אשר בזה הלילה מסובבין היו במצוות - מהם גדודי רום מעלה של בני ישיבות העמלים בתורת האלים, ועמהם נשות ישראל ובעליהן המכבדים את השבת ומכוונים לעגה, לפי שאותו הלילה לא די היה לו בספירת היסוד, אלא הוסיף קדושה על קדושתו וחל להיות ב'ליל שישי', עד שנמצאו בני אברהם, יצחק ויעקב כולם במצב של מצוה גוררת מצוה. מיד נתמלא ליבי הודיה גדולה ל'אהינו והודיתי לו על שבחר בנו מכל עם, ודבקנו בו בתורתו.

ולא נתקררה דעתי, עד שחיפשתי אחר איזה תשמיש קודש, יהיה איזה שיהיה, למען אוכל לחבק ולנשקו בכל פי ולהיות משמח עמו בשמחת התורה. תחילה חפצתי לנשק אדמת קודש ואת אבניה ולקיים בגופי 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', אלא שחשתי פן יבוז לי. את כיפתי האהובה לא יכולתי לנשק, וכי איך אלך בפלטרין של מלך ואנוכי גלוי ראש?

ואז ראיתיהו. אברך משי ממכרי, העומד לתומו בקרן זוית. ברכתי את ה' על המציאה

אמר לי - "צריך להיזהר מדברים כאלו. עלולים להיסחף אחר הציונות..."

השבת - כל מה שהרחיקו - מהמדינה הרחיקו, אבל מירושלים וארץ ישראל - מי הרחיק?"

מ'הנביא נחמיה', כדבריו, אודות "ילדים וילדות משחקים ברחובות ירושלים" (ויכח 3אמט פסוק זככיס ח, כ) - "וכי יעלה על הדעת", אמר לי ברגש, "שהדברים כפשוטם? שזהו חזון הנביא? ילדים וילדות משחקים... . ודאי יש לומר, כי מדובר במלאכים, שעוסקים בכל מיני דברים שמימים..." . לך תסביר לו, שאילו ראו אבותינו ואבות אבותינו

אותנו - בניהם - זוכים כהיום הזה לראות מעל מאה אלף ילדים יהודים מתוקים שומרי תורה ומצוות^[*] שמשחקים באגזואים ברחובות ירושלים נלמי שאינו ירושלמי, להווי ידוע כי 'אגזו' הוא גרעינו של המשמש, ובלשון רבים - 'אגזואים', ונהגו הילדים לזרוק אותו לתוך חור העשוי בקופסת נעליים] - אילו ראו זאת, היו מודים לה' ומשבחים בפה מלא בכחינת 'היינו כחולמים', ואילו ראו את כמות הישיבות וקהילות הקודש שקמו בירושלים בלבד אזי... אכן, דברים שמימים....

החזקתי בידו הקדושה, ולא מצאתי מילים. אתה מדבר עם בן אדם על המציאות, הוא אומר לך שאי אפשר לדעת, אתה מוכיח לו מהתורה, הוא אומר לך שאי אפשר להבין, בקיצור - לא מציאותי, ולא יהודי.

מלאתי ראותי אויר ירושלמי קדוש, אויר מציאותי, אויר יהודי, עצמתי את עיני, ורק מלמלתי [חצי בקול] ל'א מצמיח ישועה. וכה מלמלתי בקול מתנגן - 'ודבר אחד מדברין אחר לא ישוב ריקם, כי א' מלך נאמן ורחמן אתה', והגבהתי קולי והמשכתי - "רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש תושיע במהרה בימינו", עד שמצאתי עצמי צועק - "אני מאמין שכל דברי נביאים אמת!".

לקיים אותה, וזאת אחר שכמחצית מהמצוות אינן שייכות אלא בארץ ובירושלים ובבית המקדש, כמו שכתב רש"י בפרשת 'והיה אם שמוע' (דברים י"ב, י"ט), שקיום המצוות בחו"ל אין תכליתו אלא כדי שלא ישכחו אותן כשיחזרו לארץ.

אמר לי - "צריך להיזהר מדברים כאלו. עלולים להיסחף אחר הציונות..."

השבת - "כל מה שהרחיקו - מהמדינה הרחיקו, אבל מירושלים וארץ ישראל - מי הרחיק?"

השיב לעומתי - "צריך לדעת מי עומד מאחורי זה".

- **מאחורי** לדבר בשבח ירושלים? מאחורי זה עומדת מצוות עשה מדברי קבלה, שנאמר "למען אחי ורעי אדברה שלום בך", וכן "ציון היא דורש אין לה" ועוד מצוות. והתורה כולה מלאה בזה, וגם הסיודר.

- **"אני** מעדיף לשקוע בד' אמות של הלכה, אין לנו עסק בדברים הללו..."

- **"התעלמות** מהמציאות לא הביאה אף אחד להרבות בציפייה לישועה. אדרבה, שימת לב למציאות על טהרת הקודש הביאה גם הביאה יהודים לצפות באמת למשיח, לצפות למקדש, לצפות למלכות בית דוד, לסנהדרין, למלכות ה', ולא להתבייש לומר את זה, וכי אתה חושב שה' פיתח את העולם ועשה אותו נח יותר, כדי שנצפה פחות לגאולתו? והושיבנו בארצו בעירו ובנחלתו כדי שנתפלל פחות על ביתו ועל היכלו? "

- **"אבל** אין לנו כלים להוכיח דברים מתוך המציאות, אנחנו לא מבינים בזה, ולא מקובל להביא ראיות כאלו. אצלנו מביאים ראיות תורניות בלבד!"

- **"מהתורה** אתה רוצה? בשמחה". מיד התחלתי, ולפי הסדר כמובן, התחלתי מהתנ"ך. פתאום הוא אומר לי - "אנחנו בכלל לא יכולים ללמוד תנ"ך. אלו דברים גבוהים מאד. אם קבלה לומדים רק מגיל 40, תנ"ך אין ללמוד לפני גיל 80!" [עפ"ל]. לחיזוק דבריו הביא את הפסוק

[*] הנתונים באדיבות מחלקת חינוך בעיריית ירושלים.

אמר להם - "לכך אני
בוכה, ומה רבי עקיבא
כשראה נבואתו של
אוריה לבדו, היה מצחק,
אני, שראיתי נבואתו
של אוריה ונבואתו של
זכריה בד בבד,
הר ציון וישמעאלים
הלכו בו, וילדים וילדות
משחקים ברחובותיה,
ולא אבכה?
ולא בכי של צער הוא
זה, כי אם בכי של הודיה

ואז, כשידו בתוך ידי,
ועיניי עדיין עצומות היו,
נשתררה דממה, ופתאום,
פתאום ראיתי,

במו עיניי ראיתי!

ראיתי ילדי ישראל
נאים, אשר קובצו מארבע
כנפות הארץ, ילדים
לבקנים מארץ צפון,
עם ילדות מארץ מבוא
השמש, מכוש ומתרהקה,
משחקים ברחובות
ירושלים,

וממש איתם היו
משחקים מלאכים, ואותם
דברים שמימיים, שהיו
מתעסקים בהם הם המה ילדי ישראל המה,

ועוד היה הילד זורק כדורו לכביש, והיה
המלאך משיבו לו פן ילך שמה, והיתה הילדה
קופצת מתל של ד' אמות, והמלאך טס כנגדה ד'
מאות פרסה ותופסה ומעמידה על רגליה,

התקבצו מלאכים זה לקבל זה, מלאכי ילדיו
של מקום, עם משרתיו גבורי כח, וראיתים שהיו
צוחקים אלו לאלו,

עוד ראיתי איש משענתו בידו מרוב ימים,

שהיה רואה לכל זה,

ולכך היה אף הוא רוצה לצחק עמהם,
אלא שכשבא לצחק היו עיניו יורדות דמעות,
אמרו לו - "מפני מה אתה בוכה?"

אמר להם - "מפני מה אתם מצחקים?"

אמרו לו - "הר אהינו, אשר ראה עוללים
שואלים לחם, ועתה ילדים וילדות משחקים, ולא
נצחק?"

אמר להם - "לכך אני בוכה, ומה רבי עקיבא
כשראה נבואתו של אוריה לבדו, היה מצחק,
אני, שראיתי נבואתו של אוריה ונבואתו של
זכריה בד בבד,

הר ציון וישמעאלים הלכו בו, וילדים וילדות
משחקים ברחובותיה,

ולא אבכה?

ולא בכי של צער הוא זה,

כי אם בכי של הודיה,

המתהפך לבכי של תחינה -

רבנו של עולם,

בן הגר המצרית גם הוא מצחק,

אנא,

אבא,

אבא של הילדים המתוקים הללו,

שהחזרת הביתה

מהודו ופולין, מאתיופיה ומהולנד,

גרש האמה הזאת, ואת בנה".

מנורי!
לתומכי וידידי האגודה! ניתן להיות מנוי
על עלוני "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק
באחזקת העלון. מתרומה בסך 10 ש"ח לחודש
ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלון עד
לבירת. באותה הזדמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים
לצורך חלוקה.

לפרטים ניתן להתקשר למספר 052-7137627, 18 במייל - yyy7@neto.bezeqint.net

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק י']

הריק כאשר אנו נגררים אחר רצונות הגוף יותר מכדי צורכו. כעת אתה מוסיף לשאול, הרי אם יש צורך במאמץ כדי לחוש את רצון הנשמה, קשה שהרצון הנסתר הזה יגרום לנו לחשק לעבודה ה'. זו שאלה יפה, ואתה אכן צודק. השלב בו אנו מתמקדים בהבערת 'חפץ הלב ותשוקת הנשמה' הוא במידת הזריזות, (כמצוה בסוף פרק ז') והטעם לכך הוא מה שפירש המס"ע צמחו (סוף פרק ט') "...כי על הרוב לא יהיה האדם זריז אם לא יהיה זהיר בתחלה. כי מי שלא ישים לבו להזהר במעשיו ולהתבונן בעבודה ומשפטיה שזו היא מדת הזהירות, כמו שכתבתי, קשה שילבש אהבה וחמדה אליה ויזדרז בתשוקה לפני בוראו, כי הנה הוא עודנו טובע בתאוות הגופניות ורץ מרוצת הרגלו המרחיקו מכל זה."

"אם כן הדרא קושיין לדוכתא! מה יגרום לאדם לרצות לעבוד לפני בא תשוקת הנשמה?"

"בן ציון, אענה כעת בקיצור, ונאריך בבוא הזמן, משום שברצוני להמשיך במהלך אותו אנו בונים. מה שאמור לגרום לאדם להתחיל את העבודה, הוא מה שמבאר הרמח"ל בפרק א'. "מה חובתו בעולמו. אנחנו חייבים לעבוד. בזה יש להשתכנע. זה פרק א'. אחר שהשתכנענו בזה בצורה שכלית, עלינו לעורר בקרבנו את החשק לקיים את חובתנו. את זה אנו מבססים בהתחלה על יראה פשוטה ועל ה'מידות' והשאיפות הנפשיות שלנו, ואח"כ מפתחים את אהבת ה' ויראתו. עד כאן בקיצור בנושא הזה."

"בסדר... מה הנושא האחר שכדאי שבבילו לדחות את הבירור הנוכחי?"

"נתחיל היום בעז"ה ללמוד איך משנים את ה'מידות' - היינו המניעים הפנימיים למעשים שלנו."

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים".
(שפיטו ס 3)

"שבעה שמות יש לו לציצה"ר... ישעיהו קראו מכשול, שנאמר (ס ז'): "ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי", יחזקאל קראו אבן... (סוכה ג.)"

"שלום בן ציון! נו, אתה כבר מרגיש טוב?"
"שלום ר' אליהו. מה פשר השאלה הזו, לא הייתי חולה!"

"כוונתי היא האם אתה כבר מרגיש טוב..."
"מרגיש שאתה 'חפצא' של טוב..."

"אה... טוב... שאלה טובה. האם אני כבר מרגיש שאני טוב. היו רגעים כאלה, שהצלחתי לחוות שאני רוצה את הטוב, ומישהו - יצר הרע עוצר בעדי. אך נדמה לי שכדי לחיות בתפיסה הזו דרושה עוד עבודה ארוכה. וזה מוריד קצת את המשמעותיות של התשובה שלך בשיחה הקודמת, כי אם דרוש לזה מזה מאמץ, לא הייתי בונה על זה כמניע לעבודת ה'."

"אתה צודק. רק לרגע נזכר בשאלה. השאלה היתה שאם הנפש הטבעית של האדם מרחיקה אותו מעבודת ה', מאין יבוא הכוח והרצון להתקדם ולעבוד. תשובתי היתה, שכוח הנשמה שבאדם דוחף אותו להשתוקק אל ה'. כמו כן הרחבנו בבירור העניין שעצם האדם הוא הנשמה, ועל כן האדם בעצמותו הוא טוב, ואף הגוף והנפש אינם רע מוחלט, אלא שיש בגוף את יצר הרע שמזיק גם לאדם עצמו, לנפשו ולגופו וכ"ש לנשמתו. כדי לחוש את רצון הנשמה יש לעסוק בתורה, וכן לשים את הלב להרגשה הטובה שמופיעה כשאנו מתקדמים לעומת ההרגשה של

הולך ונדבק בדרכי ה' בצורה פנימית ועמוקה, עד כדי מצב של 'מצוותיך תרדוף נפשי', שמה שהנפש שלו רודפת זה את מצוות ה' והוא עושה את רצונו כרצון ה'."

"כן, כבר שמעתי זאת ממך. אך זו נראית לי עבודה קשה..."

איך מלמדים את הנפש?

"-הבה נתחיל ללמוד כיצד לעשות זאת ונראה... כמו שהזכרנו בעבר, מיקום הנפש בגוף האדם הוא במוח, כמו כל המערכות הפיקודיות של הגוף, אלא שהיא ממוקמת בחלק האוטומטי ולא המודע. כמובן שאפשר על ידי תשומת לב והתבוננות להעלות את ה'רישומים' הלא מודעים' אל המודע, וזו העבודה שלנו במידת הזהירות, ואז לעבוד ולשנות אותם. על כן, כדי ללמוד היאך לשנות את ה'רישומים' הללו, עלינו ללמוד מעט על צורת הלימדה של המוח. נעשה זאת בעזרה בקצרה ובתמצות, מה שנצרך לענייננו. צורת הלימדה שלנו בנויה משלושה שלבים - מה שקרוי בתורה 'חכמה בינה ודעת'. ככלל דברי התורה גם למושגים אלו ישנן הבחנות שונות, ואנו נעסוק רק באחת מהן. בתרגום לשפה שלנו ניתן לכנות את שלושת השלבים הללו כ'קליטה, עיבוד והפנמה'. החכמה היא הקליטה של המידע ע"י החושים כמו ראייה, קריאה, שמיעה, הריחה וכו'. הבינה היא העיבוד של המידע הנקלט, להבין מתוך המידע 'מה זה אומר'. בשלב זה נמצא כל ה'משא ומתן' של הלימוד, למה זה מתאים והאם זה סותר, ישוב הסתירות והעמדת כל דבר במקומו הנכון, והבנת ה'נפקא מינה' למעשה. השלב הבא, הדעת, הוא ההפנמה. לפעול למעשה את מה שיצא מהלימוד, ולהטמיע אותו בתוכנו עד כדי הרגל מוחלט, שההתנהגות הופכת לאוטומטית ואפילו אינסטינקטיבית. בשלב זה היא הופכת ל'תפיסה', מה שקראנו 'מידה', שכן הנפש מפרשת את המציאות, ואף מפעילה את הרגש, כמו שהרחבנו. בין השלבים ישנו שלב ביניים נוסף הנקרא 'תבונה', שהוא הבנת המידע הראשוני אל-נכון, וכן ההבנה כיצד

"ואהו... הגיע הזמן! אך אני יכול להעלות קודם שאלה נוספת?"

"שאל אותה כדי שאוכל לחשוב עליה, אך לא נעסוק בה כעת."

"בשיחה הקודמת הבדלת בין רצונות שהן צרכי הנפש האמיתיים שלנו לבין הטעיות של יצר הרע. איך מבדילים? איך יודעים מה צורך אמיתי ומה משיכה של יצר הרע?"

"שאלה מצוינת. אך נניח אותה כרגע."

"עשה רצונך כרצונו"

ובכן, דברנו רבות על כך שאין די לתקן את המעשים בלבד אלא יש לתקן גם את ה'מידות' - השורשים הגורמים למעשים. המטרה בזה אינה רק מפני שכך יותר קל לעבוד, כי כמו שהזכרת, זו לא בהכרח עבודה קלה. פעמים רבות קל יותר פשוט 'לשלוט' במעשים על ידי הגברה של יראה כזו או אחרת. בין מחשש להפסדים כאלו ואחרים במציאות החיים הפשוטה, כגון ההבנה שאם אדם כועס או מתנהג בגאווה הוא יפסיד את אהבת חבריו וסביבתו וכדו', או אפילו יראת שמים בדרגה של יראת העונש, בין בעולם הזה ובין בעולם הבא (מדבריו בראש פרק כד). אך השליטה במעשים על ידי כפייה של השכל או על ידי 'הפעלה' של המידות אלו כנגד אלו, אינה מוציאה את האדם מתוך מה שכינינו 'מערכת הרווח וההפסד' ואינה מקדמת אותו לקראת בחירה אמיתית ברצון ה', ולקראת עבודה לשמה. לעומת זאת, ע"י תיקון של ה'מידות', כמו שנראה בעזרה, האדם הולך ונעשה אמיתי יותר ויותר, הולך ומזדכך מ'מניעות הרע הדבק בחושך החומריות' (דק"ב ס' סק"ד 7-6) שהוא הטעיות יצר הרע עליהם דיברנו בשיחה הקודמת, ומישר את המערכת הפנימית שלו לפי דבר ה', וכך הוא

ע"י תיקון של ה'מידות', האדם הולך ונעשה אמיתי יותר ויותר, הולך ומזדכך מ'מניעות הרע הדבק בחושך החומריות' שהוא הטעיות יצר הרע, ומישר את המערכת הפנימית שלו לפי דבר ה'

חיצוני. גם לא היית מודע לחילוק בין רצון הגוף הפשוט שאינו רע בעצם לבין ההגזמה בו שהוא הרע המשחית אותנו. אני בטוח שלתפיסה הזו היו גם השלכות מעשיות על חייך, לדוגמה לגבי האמון שלך ביכולת להשתנות.

בשלב ראשון 'סיפרתי' לך שאתה טועה, ושעצם האדם הוא טוב. זו 'חכמה'. לאחר שהבנת את כוונתי, התחלת להקשות... הרי זה לא מורגש כך וכו'. כך שקלנו וטרנו עד שהתיישבה דעתך, 'בצורה שכלית', כדבריך. כלומר, השתכנעת שאני צודק, אך זו אינה ה'תפיסה' שלך עדיין, אלא ידיעה חיצונית. זהו שלב ה'בינה'. שים לב לאופי השאלות ששאלת. היו שאלות 'שכליות' והיו גם הרבה טענות 'רגשיות'. לאלו חובה להשיב, ואת אלו יש לפייס. בשלב הסופי, טענת שהחוויה אומרת אחרת מדברי, אע"פ שאני משוכנע שאפילו בשלב זה כבר השתנתה ההסתכלות שלך על הדברים. הצעתי לך לשים לב להרגשות שלך ולהרגיש שאתה טוב, כדי לחבר את ההבנה השכלית הזו לנפש. זה שלב הדעת. מה אתה אומר?"

"יפה, המחשה טובה. אתה צודק בהשערה שלך. גם לפני הנסיון לחוות את הדברים, כבר השתנה אצלי משהו בהסתכלות, מה שגם מלמד שהתפיסה הזו אכן השפיעה עלי למעשה. אבל לשלב הדעת אני צריך עוד ביאור."

תשתמש במה שכבר יש

"כל מה שיכול לעזור לחבר את הדברים אל הנפש ומשם אל המעשה מתאים לשלב זה. באופן כללי הדרך לחבר דברים אל הנפש היא על-ידי שימוש בדבר שכבר קיים ומושרש בה היטב, וכל מה שיש לעשות הוא לחבר בין הדבר החדש אל הדבר הקיים כבר."

"איך עושים את זה?"

"ארבעה דברים אני יכול לומר לך שמופיעים במסילת ישרים, והם: המשל, הדמיון והרגש, והרביעי עולה על גביהם, והוא ההרגל. שימוש במשל קיים בצורה ברורה בפרק

המסקנה היוצאת משלב הבינה תלויה בחכמה (ראה ביאור הכ"ח למשלי 3-1). עד כאן מובן?"

"כן..."

"על פי זה נבין כיצד לשנות ולתקן את מעשינו. כמו שראינו, שלב החכמה בא 'מבחינך'. אמת מוחלטת שאנו שומעים או קוראים, או מציאות שקיימת בין אם נרצה ובין אם לאו. ראשית יש לוודא שהבנו את האמור כראוי, ואז יש לנסות לתרגם את הדברים אלינו. בשלב זה תעלינה התנגדויות ושאלות, טענות ומענות מכל מיני סוגים - הן טענות שכליות 'השקפתיות', הן שאלות מציאותיות, והן התנגדויות שמקורן בקושי של הנפש לקבל את הדברים ולהשלים עם המציאות השונה ממה ש'רשום' אצלה. בשלב זה צצים כל מיני פחדים ורגשות אחרים המתעוררים לנוכח המציאות החדשה הנקלטת בשכל, ולנוכח מה שהיא מחייבת. זהו השלב הקשה והארוך בו נפרדת הנפש מטענות היצר הרע הדבק בה, ולומדת להכיר באמת. ואמנם, כאשר תתישב דעתה באמת התורנית, היא תתחיל לראות את הדברים בצורה הנכונה, כרצון ה'. אך מה שחסר עדיין זו התקבעותם של הדברים בנפש, שבלעדיה היא תשוב עד מהרה להרגלה הראשון ולטטשושי 'יצה"ר הדבק בה. על-כן יש להרגיל אותה בפועל לתפיסה החדשה עד להטמעתה, כך שתגבר על הרגלה הקודם."

"...זה נשמע לי מאוד תיאורטי... תוכל אולי להמחיש לי את הדברים?"

"השאלה הזו עצמה היא המחשה... כל מה שאמרתי עכשיו הוא בגדר 'חכמה'. מידע מסוים שלא הכרת עד עכשיו. אמנם קלטת את הדברים בחושין, אך אפילו אינך בטוח שהבנת את דברי. זהו שלב ה'תבונה'. להבין את החכמה כראוי. למעשה, בכל סוגיה שאתה לומד או בכל נושא שאתה מברר תוכל לראות את השלבים האלו. נקח כדוגמה את השיחה הקודמת שלנו, וננתח אותה לפי השלבים האמורים. התפיסה הראשונית שלך היתה שעצם האדם הוא רע, מכך שהרגשת שהציון שלך הוא רצונות הגוף ואלו הצורך לעשות מה שנכון הוא בעקבות חינוך או אילוך

מעוררת את הפנימית' - והופכת את ההבנה החדשה לקניין בנפש."

"תשמע... זה הכל יפה, אך זה תאורטי ממש... כל פרט פה צריך הדרכה והדגמה! לזהות את המידה הגורמת למעשה הטעון תיקון, אח"כ ללמוד מה האמת, מאיפה יודעים את החכמה הנכונה? וכל התשובות לשאלות, ופתרון להתנגדויות, ואח"כ לתרגל, ושאר כל העניינים של הדעת! איך יודעים מה לעשות!"

"אתה לגמרי צודק. זו עבודה לכל החיים... לכן אני רוצה שתביא איזשהו עניין עליו אתה רוצה לעבוד, ונתלמד עליו בעז"ה, וכך נוכל להתקדם. בעז"ה! לאט לאט, דבר דבר. אך בוא נסיים קודם את דרך העבודה."

התבוננות הזהירות

שים לב, שכאן אנחנו מעמידים את סדר ההתבוננות של מסילת ישרים. השלב הראשון הוא **"...צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן ובזמן קבוע לו בהתבודדו, מה הוא הדרך האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו. ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזהר אם לא..."** (סמינת פרק 2) - אלה הם שלבי החכמה ואחריה הבינה. לראות מה הדבר הנכון ואז לראות איך אני מסתדר איתו... "ואם ימצא בהם מן הרע, אז יתבונן ויחקור בשכלו איזה תחבולה יעשה לסור מן הרע והוא וליטהר ממנו." (כ"א פרק 1) - זה כל מה שלמדנו בשיחה אודות הבחירה, על אופני ההתמודדות של 'הפסד מצוה כנגד שכרה' כזכור לך (ג'ניון כ"ט), שכל זה נכלל בעבודת ה'דעת' אחר שהדברים כבר מבוררים ומיושרים בשכל. אגב, את 'שיטת העבודה' הזו כבר כתב הרמב"ם (דעות סוף פרק ה' ותחילת פרק ו'). עיין שם ותראה. ולגבי השאלה מאין נדע את החכמה הנכונה - על כך אומר הרמב"ם שיש ללכת אצל החכמים. אפשר גם ללמוד מהספרים, כמו שהמס"י עצמו עושה בכל פרק י"א, שם הוא מראה מה האמת וכיצד ליישם אותה. ובעיקר בכל נושא המידות, שם הוא מצביע בברור על הטעויות היצר והחומר ועל האמת שיש לחיות לפיה. גם כל ספר משלי

י"א בעניין המאכלות האסורות: "והנה מי שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי". כדי לגרום לנו להתרחק מהתאוה למאכלות האסורות, עלינו לחבר אותם בדעתנו לדבר שכבר ברור לנו שבו לא נוגעים, וכך הנפש תתרחק מהם באופן טבעי. שימוש בדמיון קיים בפרק כ"ג במידת הענווה: "וכשיחשוב עוד וידמה בלבו... הנה ודאי שלו רגע אחד יצייר האדם בשכלו האמת הזה

ציור אמתי וחזק, פרוח תפרח ממנו כל הגאווה ולא תשוב אליו עוד". כאן הרעיון הוא לצייר לנו באופן מוחשי כתמונה את מה שכבר הבנו בשכל, על מנת שיטבע בנפש כחוויה, כמו אחרי שרואים דבר בעיניים, שאז הוא חודר אל הנפש בצורה חזקה מאוד. והשימוש בהעצמה של רגש מופיע בפרק י"ט בעניין היראה, בקניין הבושת וההכנעה: "...כי על כל אלה אי אפשר שלא יחדר לבו ולא ירעש בעודו מדבר דבריו לפניו יתברך". תראה שם איך הוא מדריך לבוא לידי הרגש הזה, ולהטמיע את ההבנות הללו בנפש, וכך לעורר את רגש היראה בכל פעם שעומדים בתפילה. אתה וודאי זוכר, בדרך הזו השתמשנו בעשרת ימי תשובה, בהגברת רגש הכושה כדי להגיע לידי חרטה (ג'ניון כ"ח). והדבר הרביעי הוא המשמעותי והחזק מכולם והוא הקובע את המידה בפועל למעשה, הוא ההרגל. אחרי שהדברים כבר ברורים וסגורים אצל האדם - עליו לעשות את הקניין הגמור ולנהוג בהתנהגות המתוקנת פעם אחר פעם עד שהיא הופכת ל'הרגל הנעשה טבע שני' כלשון מס"י בפרק ט', אך טבע חיובי וטוב. זהו העיקרון המופיע בפרק ז' - 'התנועה החיצונה

והדבר הרביעי הוא המשמעותי והחזק מכולם והוא הקובע את המידה בפועל למעשה, הוא ההרגל. אחרי שהדברים כבר ברורים וסגורים אצל האדם - עליו לעשות את הקניין הגמור ולנהוג בהתנהגות המתוקנת פעם אחר פעם עד שהיא הופכת ל'הרגל הנעשה טבע שני'

זו באמת מטרת המוסר
- לעזור לנו לראות את
השקר שהעולם מציג
בפנינו. כמובן, לימוד
המוסר זהו רק שלב
א', החכמה. אחריה יש
להתבונן בעצמי, אם
אני יכול ליישם את
האמור - מה טוב, אך
אם לאו, עלי לבדוק
בתוך עצמי מדוע לא,
שוהו שלב הבינה, ולא
לנוזף בעצמי או לארץ
את עצמי לקפוץ למקום
שאינו שייך אלי כרגע

הדברים מתישבים על
לבי. במקרה שלא, עלי
לבדוק מה לא מסתדר
וליישב אותו, בין אם
אלו שאלות ובין אם אלו
קשיים ופחדים המונעים
ממני לקבל את האמת.
אחר שהדברים מיושבים
בשכל, יש לחבר אותם
אל הנפש ע"י הכלים
שהזכרת, ואח"כ לנהוג
בהם למעשה עד שיטמעו
במציאות ובנפש. בקשת
שאביא עניין שעליו אני
רוצה לעבוד. האמת היא,
כמו שאמרתי לך בשיחה
הקודמת, שלא הצלחתי
להתמיד בחיפוש ובדיקת
המעשים, כך שאין לי
עדיין מה להביא."

"למה? הבאת דבר

מצוין! הבה נתבונן מדוע אתה לא מצליח
להתבונן!"

"טוב... אשתדל לערוך את כל מה שחשבת
בעניין עד הפעם הבאה."

"טוב מאוד. בהצלחה!"

"תודה."

מלא מזה, כאשר הוא מציג את מה שנראה כטוב
לעומת מה שיוצא מזה בסוף, וכן כל שאר ספרי
המוסר. זו באמת מטרת המוסר - לעזור לנו
לראות את השקר שהעולם מציג בפנינו. כמובן,
לימוד המוסר זהו רק שלב א', החכמה. אחריה יש
להתבונן בעצמי, אם אני יכול ליישם את האמור
- מה טוב, אך אם לאו, עלי לבדוק בתוך עצמי
מדוע לא, שזהו שלב הבינה, ולא לנוזף בעצמי או
לארץ את עצמי לקפוץ למקום שאינו שייך אלי
כרגע, כמו שהזכרנו כבר מספר פעמים." [ראה
דברים נוראים בעניין זה בביאור הגר"א למשלי י"ט ב-ג]

"אה... מעניין... זו הסתכלות חדשה על
לימוד המוסר!"

"נכון. האמת היא שגם מה שידוע, שיש
ללמוד את המוסר 'בשפתיים דולקות', גם זו עצה
טובה ואמיתית השייכת לשלב ה'דעת', ומסייעת
מאוד להחזיר את ההבנות אל הנפש, בהיותו
מעורר את הנפש לדברים הנקראים ופועל על
הנפש ולא רק על השכל. אך זהו שלב ההפנמה.
וכאמור, ללא שיקדם שכנוע אמיתי בדברים,
וללא שהדברים מיושבים היטב בשכל, הדברים
לא יחדרו ללב, ולעיתים אף עלולים לגרום
לרתיעה כללית מהם."

"בסדר... מה שלמדתי היום הוא שהדרך
לשנות מידה שגויה שאיתרתי, היא ללמוד
את המוסר הנוגע לאותו ענין, שהוא האמת
שאותה צריך לקנות, ואח"כ לבדוק האם

תורמים ומשתתפים!

קוראים יקרים, ככל שחולף הזמן ומתרבים הקוראים, וככל שעולה וגוברת הדרשה לפעילות נוספת בהיות אגודת 'קדושת ציון' הגוף
היחיד כיום שמייצג את דרישת ציון על טהרת הקודש בזויה הציבורית, כך הולך ונעשה כבד הנשא המוטל על העוסקים במלאכה.
העול הכספי גם הוא עולה בהתאם, ולשם כך אנו פונים אליכם הקוראים הנאמנים אשר מכירים בערכה של מלאכת הקודש.

[3] באמצעות כרטיס אשראי

באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

כדי לבסס את פעילות האגודה ובעיקר את הוצאת
העלון באופן יציב, אנו זקוקים בעיקר להוראות קבע,
אשר מאפשרות כחננו לטווח ארוך. המעוניין לתרום
הוראת קבע יוכל לעשות זאת באמצעות כרטיס אשראי
או באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל הנ"ל לשם קבלת
פרטים לצורך חתימה על הוראת קבע בנקאית.

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'קהילות' או 'נדרים פלוס

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון הבא -

עמותת קדושת ציון

בנק: 20 (מזרחי)

סניף: 459 (העיר העתיקה)

חשבון: 109491

עוד חזון למועד

הרב אריה סגל

רפורמים אדוקים, חלקם אפיקורסים ישראלים שירדו בעקבות 'ההדתה המחרידה של המדינה שבנינו' כלשונם, ומיעוט חסידי סאטמר. אלו ואלו לא ראו את יד ה' במאורעות הגדולים ונשארו בחוץ.

על-פי פסק גדולי החכמים נבנה בית המקדש, זאת אחר שהסכימו על מקומו המדויק על-פי צורת ההר ועל סמך החפירות שמצאו את שרידי בית שני. כהנים בעבודתם, לויים בדוכנם וישראל במעמדם - העליות לרגל הן שלוש פסגות השנה, כשכל העם ניצב יחד לפני אדונו ומלכו. לכל חג מקומו המיוחד בחיי האומה - קרבן הפסח במליוני חבורות וההלל האדיר ששר כל העם יחדיו, עד שישנם המספרים שנשמע עד ביתר נכך שמענו מהילודות בבית ההחלמה, אשר נבצר מהן להשתתף בקרבן הפסח, אך רבה הייתה התרגשותן כשמעו את הקולות, וזכו אף הן לכל הפחות להשתתף בהלל עם כולם; תהלוכות הביכורים שהחלו בכל שנה אחר חג השבועות, אשר עשו רושם כה עז, עד שגם העירוניים נטעו עצים בחצרותיהם כדי לזכות לומר לפני ה' "אשר נתת לי" ולהודות בחדוה עצומה - "והבאתנו אל המקום הזה ותתן לנו את הארץ הזאת"; ואין מילים לתאר את שמחת בית השואבה וסיבובי-ריקודי לולבים וערבות. האחוה המשפחתית הנוצרת ברגלים לפני אבינו ה' מותירה את רישומה בכל השנה לכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, כל העדות והזרמים יחדיו.

ירושלים מלאה תמיד ששון ושמחה בסעודות מצוה של מעשר שני ומעשר בהמה, נטע רבעי, תודות ושלמים, שירי לויים של הודאה, שבח והלל נשפכים מן המקדש אל חוצותיה, שיעורי תורה מפי ראשי הישיבות המובחרות ביותר שקבעו את מקומם בעיר הקודש ממלאים את יושביה ברוממות ועמקות, נזירים ונזר ה' על

שנת התתע"ח*].

אריץ-ישראל נמצאת כיום בשיא הפריחה של כל הזמנים, חיים בארץ כחמישים מליון יהודים, כמעט כולם שומרי תורה ומצוות. זה קרה לאט לאט, כאשר יחד עם הריבוי הטבעי של המחזיקים בברית, חזרו רוב החילונים לצור מחצבתם - מהם משמעות ואמת לחיים, מהם מהבנה של צורת החיים האידיאלית, מהם מי שחזר למקורותיו כחלק מהלאומיות, ומהם מי שנגרר אחר הרוב ובהשפעת האווירה המרוממת

שנוצרה עם העליה הגדולה מחוץ לארץ [אשר היא לכשעצמה באה בעקבות 'מלחמת שלושת הימים' בתתי"ח, אשר השלימה את כיבוש הארץ מהנילוס על הפרת, אחר שסוריה וטורקיה תכננו לתקוף את ישראל והממשלה התורנית הנחיתה עליהם מכת מנע מוחצת].

[*] כמובן, שאנו מקווים ומיילים בכל יום שיבוא משיח צדקנו ותגיע הגאולה השלמה עם כל השלמויות המתוארות בתנ"ך ובהו"ל לרבות אותן אלו שבמאמר זה כתוב שטרם הגיעו, ולא נכתבו הדברים כאן אלא להמחיש את אפשרות הגאולה ההדרגתית, כדברי הירושלמי (צרכים פרק ה' ס"ב; ח' יומא פרק ג' ס"ב) - 'קמעה קמעה'.

כתקנם והיובל אינו נוהג, ותחיית המתים איננה נראית באופק. הרבה דרך עוד יש עד שיתוקן העולם ויתגלה יחודו יתברך בשלמות.

[ג.ב.] למרות הכל, ישנה עדיין קבוצה שולית ומזערית, 'הטמאים' שמה, אשר אינה מסכימה להטהר באפר הפרה, מחמת שחדש אסור מן התורה, ועוד שאין לנו מסורת מהי 'פרה', ומה נחשב 'אדום'. קבוצה קולנית זו משמיעה את קולה בכל מקום שיש [ובעיקר היכן שאין...] לה פתחון פה. ואלו עיקרי דבריהם -

"כל מה שקורה הוא מעשה שטן. אסור להקים מדינה לפני ביאת המשיח, גם אם יעמדו בראשה גדולי עולם. נכון שהערכים ברחו אחרי הכשלון שהם כרו לעצמם במלחמתם, והנשארים הגרו בתשלום או הסתפחו כגרים תושבים, אבל צריך לקרוא להם ולבקש מהם שיקחו את מוסדות השלטון לידיהם. עד שה' יגאל אותנו, אנחנו חייבים לקבל את גזרת הגלות באהבה... ובפרט, שהם גם זוכרים מי התחיל את המדינה הזו לפני כמאתיים שנה - הרי רשעים התחילו את כל זה, ואח"כ אתם השתתפתם עמם... ואמנם אין הדברים נראים כך, אך היא גופא הראיה להסתר הפנים הנורא שבעומק הגלות, שרח"ל הגיע למצב בו יש כאלה שמתאהבים בגלות. בית המקדש האמתי עוד מעט יפול מהשמים ויקבור תחתיו את כל המדינה הרשעה הזאת, ויהיה קיבורן גלויות על גבי עננים [הלוך חזור בתשלום אחד...], וכל זמן שלא שמענו קול שופר [הוי חרשים] לא קרה כלום, כך מקובלנו מאבותינו. וע"ע ביסודי הדברים בסה"ק 'יואל משה'"]

המציאות הזו - בידינו היא! מתש"ח ועד היום לא היה דבר שעם ישראל רצה והשי"ת לא נתן לו, והוא נתן לנו גם הרבה מעבר למה שחלמנו עליו - ירושלים בתשכ"ז היא דוגמא לכך, שישאל כלל לא תכננה לכבוש את העיר, וחוסיין מלך ירדן ממש 'הכריח' אותנו לכבוש אותה. הארת הפנים היא עצומה, אולם הנושא הוא שאנחנו פשוט לא רוצים את זה. במילה 'אנחנו' אין הכוונה אני

ראשם דבקים בעבודת ה' אם בתורה אם בתפילה מאירים את הארץ, בהר הבית מתכנסים גדולי הרבנים מדי חודש להכריע בשאלות המתחדשות בין בהלכה בין בהשקפה [נגון הכרעת מחלוקות הרמ"א והב"י למען לא תהיה התורה כשתי תורות ועם ישראל כשני עמים, וזאת במיוחד אחר שנתערבו העדות זו בזו, עד שהצעירים בקושי רב מאמינים לזקנים המופלגים, אשר מספרים כי בילדותם עוד כינו אנשים בתואר 'אשכנזי' או 'ספרדי']. כמורכב דנים בידינו ממונות ודיני עונשין וכהנה רבות על-ימנת שמערכת האכיפה תוכל להתנהל למעשה].

מארבע כנפות העולם מגיעות משלחות לארץ-ישראל לקבל השראה והדרכה רוחנית אחרי שהנצרות פשטה רגל [במידה רבה כתוצאה ישירה של תקומת ישראל ובנין בית המקדש, וכן 'מושיע' הווה שבושש מלחיות...], המוסלמים גם הם קלטו את המציאות, ואף הכופרים השונים לסוגיהם הולכים ומושפעים ממשדד הקירוב, המשדר תכניות תורניות מותאמות לכל עמי העולם החל מהוכחות לאמיתות התורה שמבוססות בעיקר על קיום דברי הנביאים וגאולתם של ישראל וכלה באימון אישי יהודי בכל הנוגע ליחסים שבין אדם לחברו, למשפחתו, לעמו, לעולם כולו ובין אדם לאהיו, תוך הדרכה מעשית של פרקטיקות מיוחדות המלמדות כיצד משלבים את הערכים עם הצרכים השונים, וכן על זו הדרך. עם ישראל משגשג בכל קנה מידה אפשרי בכלכלה, בפיתוח, בחינוך, במדע, בבריאות, באריכות ימים ובאוויר. כל הממשלות מרחיב העולם משחרות לפתחי משרדה השונים של מדינת ישראל לקבל עצה, הדרכה והכוונה לצורת ניהול המדינה, וכאשר נוצר סכסוך בין מדינות, מתבקש מאליה לקבל את הכרעת ממשלת ישראל, והרבה יותר ממה שכתוב לפניכם יהיה שם.

אמנם עדיין לא כל מה שקיוונו מצאנו ראינו, לא כל מה שצפינו ויחלנו לו כל אלפי השנים כבר שב אלינו, עדיין אין נבואה, אותותינו לא ראינו ואין אתנו יודע עד מה. חמישה דברים שחסרו בבית שני גם לנו חסרים, המשיח עדיין לא בא והכהן הגדול לא נמשח בשמן המשחה, אין סנהדרין סמוכים ואין קידוש חדשים, אין שבטים

תכנית לימוד התנ"ך היומי

יום/שבוע	תורה מ	עד	נביא מ	עד	כתוב מ	עד
כ. קרח						
א	טז, א	טז, טו	מלכים (א) טז, טו	טז, טז	טה	טז
ב	טז, טז	טז, טז	טז, טז	טז, טז	טז	טז
ג	יז, א	יז, טו	יח, א	יח, א	טט	טט
ד	יז, טז	יח, ז	יח, ו	יח, ז	ע	עא
ה	יח, ח	יח, כ	כא	כ"ד	עב	עג
ו	יח, כא	יח, לב	כ"ה	כ"ט	עד	
כא. חקת						
א	יט, א	יט, יג	כ"ז	כ"ז	עה	עו
ב	יט, יד	כ"ו	כ"ח	כ"ט	עז	עט
ג	כ, ז	כ"א	כ"ב	כ"ג	עח	
ד	כ"ב	כ"ג	כ"ד	כ"ה	פ	פא
ה	כ"ד	כ"א	כ"ד	כ"ד	פב	פד
ו	כ"א	כ"א	כ"ח	כ"ח	פה	פו
כב. בלק						
א	כ"ב	כ"ב	מלכים (ב) כ"א, כ"א	כ"ב	פז	פח
ב	כ"ב	כ"ב	כ"א	כ"ב	פט	
ג	כ"ב	כ"ב	כ"ג	כ"ג	צ	צא
ד	כ"ג	כ"ב	כ"ג	כ"ג	צב	צד
ה	כ"ב	כ"ג	כ"ד	כ"ד	צה	צז
ו	כ"ד	כ"ח	כ"א	כ"א	צח	קא
כג. פינחס במדבר						
א	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קב	קג
ב	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קד	
ג	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קה	
ד	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קו	
ה	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קי	
ו	כ"ח	כ"ח	כ"ח	כ"ח	קח	קט
כד. משות ומסעי						
א	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	קי	קיב
ב	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	קיג	קטו
ג	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	קטז	קיה
ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	ק"ט, "א"	"ח"
ה	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	"ט"	"ס"
ו	כ"ד	כ"ד	כ"ד	כ"ד	"ע"	"ת"

ואתה, אלא כלל ישראל, כלומר לכל הפחות רוב הנמצאים בארץ ישראל, שהרי 'קהל ארץ ישראל איקרי קהל, קהל חו"ל לא איקרי קהל' (כ"א כו"ט). ובמילה 'רוצים' אין הכונה מקום, שואפים, מדמינים, אלא משתדלים לעשות ועושים, וה' הוא הנותן לנו כח לעשות חיל.

מה אפשר לעשות בשביל זה? ישנו ריבוי הילודה החרדי, וישנם החוזרים בתשובה. צריך לתחזק את שני הנתונים הללו ככל הניתן, גם כנגד מגמות הפוכות של כאלו המתנגדים למגמה שלנו מבחוץ ומכפנים. אבל כשמגיעים למצב חדש, כשגדלים, כשמחברים, לא ניתן עוד להסתפק במזון של הילדות, בחלב אם או דייסת אורז. גדול הניזון כילד אינו יכול להתקיים. עבודת ה' גדולה יותר, בוגרת ומרוממת, צריכה להאיר את דרכינו. ובשביל זה אנחנו צריכים לפתוח וללמוד בעיון עמוק, בהיקף רחב, ולקחת את מה שיתחדש ולעבוד אתו, ללכת עם התורה, לחיות אותה. נלמד את המקרא, את ההגדה, ומי שיכול להבין ולהתעלות - גם את חכמת הנסתר - מתוך מגמה מעשית לחיות את ההלכה, לשלש אותה ממקורותיה עד להכרעת הפוסקים, להכיר את עצמנו, להכיר את התורה, להכיר את ה' יתעלה ולחבר - "והיה המשכן אחד". ויחד עם זה, כל אשר בכחך לעשות עשה, אפילו הדבר הקטן ביותר אל יהי קל בעיניך, כי חלק מהדבר הגדול ביותר הוא מי שיכול להחזיר חזון זה, מי שיכול לבאר לאחרים את דרך ארץ ישראל, מי שיכול לגרום לאחדות בין המחזיקים בברית, מי שיכול לישב את ארץ ישראל בין החזקת הארץ והורשת האויב ובין בעליה מחו"ל. מי שיכול לברר בירווי הלכה, ובפרט בעניני קדושת הארץ והלכותיה והלכות בית הבחירה, מי שיכול להקים מוסדות, מי שיכול לכתוב, מי שיכול להפיץ, מי שיכול להחזיר בתשובה, מי שיכול להקים בתי דינים לאמתה של תורה, מי שיכול לעורר על המקדש או אפילו לעשות בענין, וכמובן - להתפלל על מימוש חזון זה שמוטל עלינו (וי"ט ז"ב פ"ק). תד"ס לניסח זועה, שקרויב התפילה להתקבל כשנפרע דרך השופט. חזק ונתחזק בעד עצמנו ובעד ערי אינו.

בענין הספר 'ויואל משה'

הרב חיים והב

[פרק ט"ז]

עד כאן ביאור דברי הגמ' בלא חולק. אמנם ישנו איסור נוסף המוזכר בתורה, שבהשקפה ראשונה נשמע קרוב לזה הענין והוא האיסור **להתגרות באומות**. ומכיון שראיתי לא אחת עירוב תחומין בין שני מושגים שונים אלו, אמרתי אני אל ליבי, אטריח את קנאי ואפריד בין הדבקים.

האיסור להתגרות באומות

בשלושה מקומות אסרה לנו התורה להתגרות באומות [להתגרות, היינו להתחיל תגרה ומלחמה מצדנן].

א. אסור לנו לפתוח במלחמה עם בני עשו, מואב ועמון, כמבואר בפסוקים בהדיא (דברים ב').

וביאור הענין בקיצור, שהקב"ה נתן לאברהם אוהבו ארצות עשרה עממין. ארץ שבעה עממין נתנה לישראל עם קרובו. וקיני קניזי וקדמוני ניתנו מורשה מאברהם לעשו^[**] וללוט^[***]. עשו קיבל את הר שעיר ושני בניו של לוט קבלו את עמון ומואב.

משמעות הענין, שהקב"ה אומר - מכיון שאני נתתי להם את ארצם מכח זכות אברהם, הרי היא שלהם, ואין לכם שום היתר להלחם בהם כדי לכובשה מהם.

[**] והסיבה לכך שגם ישמעאל ובני הפלגשים לא זכו בנחלה היא כפי שכתב הרמב"ן: "שיחוס ישראל מן אברהם וכל זרעו אחים כי כולם הם נמולים, וזה טעם 'לא תתעב אדומי כי אחיך הוא' (לכ"ג כ"ג ח), רק בני הפלגשים ישמעאל ומדין וכל בני קטורה אינם באחזה מן הכתוב 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כ"ב יג)".

[***] בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא, עשאו כבנו (ד"ט).

שוב אנו חוזרים לקונטרס "ישיב לציון" וכו' ולהשגותיו על דברינו.^[*]

והפעם הרבה להשיב על מ"כ בביאור השבועה השניה "שלא ימרדו באומות" ואעתיק בקיצור נמרץ את דברי שם כדי שנבין על מה יצא הקצף, ולאחר מכן אביא את דברי הרב המשיג ואת תגובתי אליו.

וזו לשוני שם:

כתב הרב ויואל משה (סוף חז"ת כג):

"שלא ימרדו באומות קאי על כל מרידה, בין בצ"ח ישראל בין בחו"ל."

עיינן שם שלא הביא ראיה לדבריו. ולעומת זאת פירוש השבועה העולה מתוך העיון בסוגיה זו הוא, שבעוד היותנו גולים בין אומות העולם הושבענו שלא למרוד בהם, ולעשות איתם מלחמה. אלא עלינו לסבול עול גלות בהיותנו תחת ידם. אבל כשישראל שרויים על אדמתם ואינם גולים בארצות נכר לא שייך איסור זה.

וכמו שכתב בהדיא האדמו"ר מאונגוואר (ש"ס משה הלכות ח' עו סימן רי"ג):

'שלא ימרדו באומות' לא נאמרה על ארץ ישראל. אלא שלא ימרדו באומות בחו"ל, כלומר שלא ימרדו באומות העולם במקום שהם גרים שם, ע"ד שאמרו דינא דמלכותא דינא ולא ימרדו כל זמן שהם בגלות בין האומות.

עיי"ש שדייק כן מהמהרש"א.

[*] הרוצה להעמיק בסוגיה זו ולראות את מאמרי שהתפרסמו עד כה, את תגובתו אליהם ואת תגובתי אליו יכול לקבלם בכתובת זו jhhouvc@gmail.com

הנה מה שענה על השצועה שלא ימרדו באומות שכשיראהל על אדמתם לא שייך איסור זה הוא תמוה מאד, מניין לו חידוש זה. ומה שהביא מהאדמו"ר מאונגוואר שרק בגלות אסור, כל המעיין שם תמה, דהוא דייק מהמכרש"א דבא"י אסור, וכל המעיין במכרש"א רואה להיפך, דכך לשון המכרש"א: "אחת שלא ימרדו לאו היינו צנין הסומה אלא דדברים אחרים כשהם בגלות". וכל מעיין רואה, שהמכרש"א בא להצדיל צין עליה כחומה, שזכו לשיטתו איסור על צנין חומת ירושלים כדכחצנו לעיל, אלא זהו דברים אחרים כגון מלחמה ועוד, ואף בא"י כשהם בגלות, ומניין דייק זה הרב צעל המשנה הלכות, והוא תמוה צעיני. ואף הסבירא קשה דבר זה, וכי בא"י מותר למרוד באומה השלטה ולא לשלם מיסים, ולע"ג.

ובבן יידי, בא ונעשה סדר בדברים. לשון הגמ' (פסוקים ק"ח) הוא: 'שלא ימרדו באומות', ובמדרש שה"ש (צ"י): 'שלא ימרדו על המלכויות'.

והנה הגאון הרד"ל (בפסוקים למדרש שה"ש) כתב: "שלא ימרדו על המלכויות היינו בארץ גלותם עצמם יהיו נאמנים ולא ישתתפו עם מורדים במלכות". והרב עץ יוסף, בבאורו על המדרש הביאו מילה במילה. הרי לך שבעל המשנה הלכות לא יחיד הוא בדבר זה.

ומה שרצית להסביר במהרש"א, במחילה, הוספת מילה בדברי המהרש"א, חידשת פירוש, ובראת קושיה על בעל ה"משנה הלכות", וכן לא יעשה. והואיל וכבר ויכוח שני הוא לנו בדברי המהרש"א, אמרתי להעתיקו ולהסבירו מילה במילה, והמעיינים ישפטו.

ואקדים הקדמה קצרה מהגמ', שעליה נסובו דברי המהרש"א, למען יובנו דבריו ואח"כ אסבירם.

ר' זירא רצה לעלות לא"י. אך כיון שרבו רב יהודה אסר לעלות לא"י מבלל, היה ר' זירא משתמט ממנו שלא ימחה בו. ומסבירה הגמ' [בהו"א] שרב יהודה לומד את האיסור מהפס' 'השבעתי אתכם', ואילו ר' זירא לומד מהפסוק

ובבן, עינינו הרואות שהאיסור חל רק על עשו, עמון ומואב. ועל שאר האומות לא נאסר עלינו להתגרות ולפתוח במלחמה אפילו שלא עשו עמנו רעה, שזוהו היסוד להיתר מלחמת רשות. ואילו היה קיים איסור כללי להתגרות באומות העולם, לא היה צריך הכתוב לייחד את בני עשו ולוט ולאסור את ההתגרות דווקא בהם.

ואגב, עוד הבנה מענינת קמה גם ניצבה. והיא, שברגע שהקב"ה החליט לתת לעם מסוים חלק ונחלה, אז אפילו עם ישראל שהם אהוביו של מקום, אינם יכולים לערער על כך. מכאן תלמד ק"ו למתנה הגדולה, חמדת הלבבות שניתנה לנו ע"י הקב"ה בשבועה, היא ארץ ישראל, מי הוא זה ואי זה הוא אשר יכול לערער על כך. ומי שיבוא ויערער בכל זאת, עובר מקל וחומר הנ"ל באיסור התגרות בישראל. אכן דבר אהינו יקום לעולם.

ולסיכום, למרוד באומות ולהתגרות באומות הם שני מושגים שונים כמו שביארנו בעז"ה. וממוצא דבר תבין, שמה שיש החושבים שהאיסור "להתגרות באומות" פירושו הוא "אסור לעצבן את הגוים" - אין לו יסוד ושורש, ואי אפשר לצרף הבנה מוטעית זו כאבן פינה אשר עליה נבנה את השקפתנו התורנית כאמור.

ובאמת, אם לא תאמר כן, תזדקק לומר שעם ישראל רשאי לקיים את חיוביו לשמים רק בהסכמת הגוים, ואם דעת האומות אינה מתרת מצוה מסוימת והם רואים בה התגרות בהם, אנו מנועים מעשייתה, ודבר זה קשה לאומרו ולקבלו.

עד כאן קיצור דברי שם וע"ז השיב המשיב:

עינינו הרואות שהאיסור חל רק על עשו, עמון ומואב. ועל שאר האומות לא נאסר עלינו להתגרות ולפתוח במלחמה אפילו שלא עשו עמנו רעה, שזוהו היסוד להיתר מלחמת רשות. ואילו היה קיים איסור כללי להתגרות באומות העולם, לא היה צריך הכתוב לייחד את בני עשו ולוט ולאסור את ההתגרות דווקא בהם

**אם לא תאמר כן, תזדקק
לומר שעם ישראל רשאי
לקיים את חיוביו לשמים,
רק בהסכמת הגוים,
ואם דעת האומות אינה
מתרת מצוה מסוימת
והם רואים בה התנרות
בהם, אנו מנועים
מעשייתה, ודבר זה קשה
לאומרו ולקבלו**

עלינו למרוד באומה
אשר בארצה אלו גרים
בשאר דברים כמו
תשלומי מיסים ושאר
חוקים ולא יסתתפו עס
בלתי נאמנים למלכות,
והשבועה הראשונה
צאה לאסור עליה
מהגלות מתוך מרד.

ואילו אתה הוספת בדברי
המהרש"א: "דברים
אחרים כגון מלחמה ועוד
ואף בא"י כשהם בגלות",
ואין זה משמעות דבריו.
וא"כ המהרש"א, המשנה
הלכות, הרד"ל והעץ יוסף כולם צעדו באותה דרך.

המשך דברי המקשן:

ומלינו לרבים מרבותינו שכתבו על איסור
השבועה כהיותם צא"י וזהם רע"י שלזינגר צ"ע
הלכ עברי ביאר את דבר הרמב"ן צמלות עשה
ד' שזכו צלי מלחמה כי אסור למרוד באומות
(ברית עולם האחרון מע" 3) והמגילת אסתר, והר"ש
סלנט והר"י דיסקין (הא"ש על החומה 3 עמ' 86) וכן
הר"ש מוהליצ'ר (שיבת ציון עמ' 7). והרש"ר הירש
(חריב עמ' תרח) ועוד ועוד.

ובכן, הבה נפתח מקורות אלו בפנים ונראה אם
אכן כתבו כדברך.

אלו הם דברי הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר:
"**ואם** כי כיבוש במלחמה אסור בג'
שבועות, אמנם ברשות הוא מ"ע לדורות
מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן הגלות
כאשר הפליגו בו בתלמוד וספרי ואמרו
ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצות."

היכן יידי מצאת בדבריו שאיסור מרידה הוא
גם בארץ? הרי הוא אומר שהאיסור
והשבועה היא לכבוש הארץ במלחמה, והוא
ממש כדברי רש"י, 'הכפתור ופרח', הגר"ח
פאלאג'י ועוד כל אותם פוסקים שהבאתי
במאמרים הקודמים שס"ל שאיסור העליה

לימוד אחר, והם שלוש השבועות. וע"ז אמר
המהרש"א:

"שלא יעלו בחומה וכו' הולך ומסביר
המהרש"א את השבועה הראשונה **"ר"ל דודאי
דרשות לכל אחד מישראל לעלות לא"י.** מסביר
את ר' זירא, שמשבז לרבי יהודה שאסר לעלות
אף יחידי. ואומר ר' זירא שאיסור העליה הרמז
צפס' מתקיים הוא בשלושה תנאים: **אלא שלא
יעלו ביוחד** התנאי הראשון הוא ביחד היינו עליה
רבים ולא עליה יחיד. **ביד חזקה** זה התנאי השני
שגם הרבים שאסורים לעלות ה"מ שעולים ביד
חזקה ובמרד נגד רצון המלכות. **ולבנות להם
חומות ירושלים.** שלמות האיסור היא שהעליה
נעשית ע"מ להחזיר את ירושלים למצבה הקודם
היינו עליה ע"מ לכבוש ולהשתחרר לגמרי מן
הגלות[*] **ונחמיה שאמר "ונבנה חומות העיר",**
עכשיו מקשה המהרש"א שהרי ראינו שנחמיה
עלה עליה רבים וזכה את חומות העיר והיאך
היה מותר לו? וע"ז מתרץ **ברשות המלך היה.**
שהרי מכללי האיסור הוא ביד חזקה, ואם ברשות
המלכות הוא ליכא איסורא, זה פשר דברי
נחמיה, שהרי שם התירו המלך. **ומיהו בשמעתין**
כאן מקשה המהרש"א קושיא אחרת והיא - אם
האיסור של עליה בחומה הוא צא לאסור מרד,
א"כ מדוע אנו לריכים עוד איסור של לא ימרדו
באומות? ע"ז מתרץ **צ"ל דאחת שלא ימרדו**
היינו מ"ש בגמ' א"כ "ועוד אחת השבויען שלא
ימרדו באומה" לא היינו בנין החומה מוכרח
לומר שאין זה צא לאסור לעלות מן הגלות ולבנות
חומות ירושלים מתוך מרד, שהרי כבר נאסר
דבר זה בשבועה הראשונה **אלא בדברים אחרים
שהם בגלות**" היינו השבועה השנייה צאה לאסור

[*] כך נראה לי להסביר דבריו. ונראה שיצא לו זה מהמילה
'בחומה' שצריכה ביאור למה אתה. ויתכן שמצא פישרה
בספר נחמיה שאיתא שם אחר שעלה לבנות חומות
ירושלים, חשדהו שונאי ציון שרוצה למרוד במלך כמו"ש
(נחמיה 3 יט): "וישמע סנבלט החרני ומביה העבר העמוני
וגשם הערבי וילעגו לנו ויבזו עלינו ויאמרו מה הרבר הזה
אשר אתם עשים **העל המלך אתם מרדים**".

בסיפור המעשה כדי שיוכנו הדברים. אך ראשית אומר שהגרי"ל דיסקין לא קשור לענין, אלא הראשון לציון הרב יעקב שאול אלישר. וכך הוא סיפור המעשה:

בשנת תרנ"ו פרסם בן יהודה מאמר בעיתוננו "הצבי", שממנו עלו כמה התבטאויות שיכלו להתפרש כרמזים להתמרדות נגד השלטון התורכי. אותה אימפריה מתפוררת שהיתה רגישה לכל רמז של גילויי עצמאות וכד' הוציאה מיד פקודת מאסר לבן יהודה והאשימוהו בהסתה למרד.

יחד עם זאת הגיע מכתב מהחכם באשי בתורכיה ר' משה הלוי, שבו כתב כי הממשל התורכי חושד כי היהודים בירושלים מתכוננים למרוד בתורכיה, ובעזרת יהודי העולם וביחוד יהודי רוסיה רוצים לעלות על ארץ ישראל, להשתלט עליה ולבנות את בית המקדש. כשהגיעו דברים אלו לידיעתו של ר' שמואל סלאנט כינס הרב אסיפה דחופה בביתו, ולאחר דיון ארוך נתקבלו דבריו של הגרי"ח זוננפלד לשלוח לשלטונות התורכיים גילוי דעת חריף בגנות מאמרו של בן יהודה בחתימת הראש"ל הספרדי ר' יעקב שאול אלישר ור' שמואל סלאנט בצירוף בתי הדין שיסיר את האחריות של ראשי הציבור מתוכנו של המאמר. והוחלט שר' יוסף ריבלין ינסח אגרת שתתקבל ע"ד ב' הרבנים ותאושר על ידם.

ואכן ר' יוסף ריבלין ערך אגרת שבו כתב בין השאר:

"...**אבל** חלילה לנו למרוד במלכות שתחת ממשלתה אנו חוסים, ואדרבא אנו קשורים בג' שבועות חמורות שהשביע הקב"ה את ישראל וכו' ומצוים אנו להתפלל לשלומה של מלכות". עד כאן סיפור המעשה.

מכאן אנו רואים לכאורה שהראשון לציון הגרי"ש אלישר רובה של ירושלים הגר"ש סלאנט חתמו על מכתב לשלטונות תורכיה, וממנו לכאורה מובן שיש איסור מרידה אף בארץ ישראל.

ונובל להבין זאת בב' דרכים.

בחומה היא עליה מן הגלות אל הארץ מתוך מלחמה ומרד. ולענינו לא דבר הגרע"י שלזינגר כלל בענין מרידה באומות בארץ ישראל.

עתה נעיין בדברי המגילת אסתר וז"ל:

"נצטוינו לפי מה שאמרו בסוף כתובות (ק"ב). שלא נמרוד באומות לילך לכבוש את ארץ ישראל בחזקה והוכיחו מפס' השבעתי אתכם וכו' ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה."

גם כאן תמה אני היכן מצאת בדבריו שמסביר כדברך? הרי דבריו כאמור לעיל. וכמו כן דברי הר"ש מוהליבר שציינת עליהם וז"ל:

והנה מה שכתב הרמב"ן שהיא מצוה, לדורות ואפילו בזמן הגלות לרשת את הארץ ולשבת בה כוונתו מבוארת שהירושה אינה ע"י מלחמה, שאין אנו יכולים ולא רשאים ללחום בזמן הזה, כמבואר בכתובות (דף ק"ב) שהשביענו הקב"ה שלא נמרוד באומות שאנחנו חוסים בצילם, וכמו שהורו אותנו חז"ל בכמה מקומות לאהוב ולכבד לירא ולעבוד באמת ואמונה את **המלך והממשלה אשר בצילה מצאנו מחסה**.

ואלן הם דברי העד הרביעי הרש"ר הירש:

שלוש שבועות אומרים חכמינו ז"ל השביע הקב"ה בהיות ישראל בארצות גלותו:

א. כי בני ישראל אל יעפילו בכוח ובזרוע נטויה לבנות ולכוון בחזקה את חומת ארץ ירושתם.

ב. לבל 'מרדו באומות'. הלא הוא, כי בל יהגו בגד מרד ומעל **בארצות גלותם** רק יהיו נאמנים אל המדינה אשר קיבלה אותם לשבת בתוכה.

גם כאן יראה כל רואה היפך דברך **בעליל**. ומפורש יוצא מדבריו כי ביאר את ב' השבועות הללו כמו שכתבנו לכל אורך הדרך, והיפך דברי הרב מסאטמר.

ומה שהבאת שכך דעת הגרי"ל דיסקין ור' שמואל סלאנט, יש צורך להאריך קצת

דעת רבינו בחיי היא אחת לאחת כדעת כל רבוותא שהזכרנו, שאין לעלות מן הגלות מתוך מלחמה, הבט ימין וראה. ואל תתבלבל ממילת 'תגר' שנקט, שהרי לשון 'תיגר' ענינה מלחמה וקרב כלשון הפס' (דברים 3 יט): "אל תצרם ואל תתגר בם" ותרגומו **לא תצור עליהון ולא תתגרי למעפד עמהון קרב**". הרי שלך לפניך.

ולגבי קושייתו האחרונה לגבי עשו הוא אדום, קושיא עקרה לא ילדה היא, שהרי הטעם לאיסור זה להתגרות מלחמה במואב עמון ואדום הוא מבואר בפס' כי לא אתן לך מארצו, אבל אם אין הם בארצם אין איסור זה חל כידוע לכל תופש ספר, וכמאמרם ז"ל (מל"ק ט): עמון ומואב טיהרו בסיחון. אם כן אף אם תחשיב **להלכה** את בני אירופה לעשו - דבר תמוה לכשעצמו - בכל זאת לא שייך בהם איסור זה, כי הוא נאמר רק על ארצם הידועה, והדברים יותר מברורים.

דברי סיכום:

שלא ימרדו באומות

שבועה זו המוזכרת בגמ' ובמדרשים ענינה הוא שבעוד היותנו גולים בין אומות העולם הושבענו שלא למרוד ולהלחם בהם, אלא עלינו לסבול עול גלות בהיותנו תחת ידם. אבל כשישראל שרויים על אדמתם לא שייך איסור זה.

שלא יתגרו באומות

איסור זה הוזכר בפרשת דברים (פרק 3) וגדריו הם שלא להלחם עם עמון מואב ואדום **בלבד** כדי לקחת את ארצם מידם. ובלא תנאים אלו אין איסור כלל. ואגב אומר, שנחלקו אבות העולם - הרמב"ם והרמב"ן^[**] - אם מצוה זו נהגת לדורות.

יד ישראל תקיפה

גם כשישראל על אדמתם, אם יד גויים תקיפה עליהם יש דברים שנמנענו מעשותם, וזוהי

[**] רמב"ם בשורש השלישי בסה"מ והרמב"ן בשכחת הלאוין בסוף סה"מ.

אפשרות ראשונה היא - שהם אכן חולקים על כל מי שהבאנו לעיל, ויצא לנו שדבר זה נתון במחלוקת, אשר בה רוב דעות אומרים שאין שבועה על מרידה בהיותם בא"י, ומיעוט דעות אומרים שאיסור זה קיים אף בא"י.

אפשרות שניה היא - ובעיני היא קרובה יותר אל האמת - שלעולם אין מחלוקת **בדבר**, ואפושי פלוגתא לא מפשינן, וכולם יסבירו את הגמ' שהשבועה שלא ימרדו באומות אמורה רק בזמן שישראל בארצות גלותם כאמור, ומה שנראה מהמכתב הנ"ל היפך זה - לא קשיא מידי, שהרי אין מגמת מכתב זה לבאר את דברי הגמ', וודאי שאין כוונת הרבנים הנ"ל לדרון עם השולטן בהלכה. אלא כל כוונתם היא לשכנע את אותו גוי בכל מה דאפשר בענין זה של פיקוח נפש דרבים. וכל מה שאפשר לצטט ממקורותינו ויתקבל על לבו יצוטט בשמחה, וכבר היה לעולמים בבחי': 'לא לו דחית בקנה, לנו מה אתה משיב' (ירי צרכי 30).

דבריו אלו מובנים, שהרי בודאי קיים מושג של סכנה ופיקוח נפש ואין חולק בזה, ודבר זה נקרא בהלכה: "אם יד ישראל תקיפה", וענין זה הוא נ"מ להלכה בכמה מקומות ואין כוונתי לשלול מושג זה^[*]. אלא שרצוני לשים כל דבר בגדרו הנכון, כי מבוכת הגדרים תוליד את מבוכת ההשקפה, והוא כלל ראשון בעיון כל מושכל.

המושך דברי הרב המשיג:

וחילק הרב המשיג בין איסור זה לבין להסתגרות באומות. וצרצנו צחי מפורש להדיא היפך מדצריי - "אצל צמלחמה חי אפשר, שנאמר השבועתי אתכם צנות ירושלים וגו'" - השבועה שלא להסתגרות מלחמה עם האומות", ולומד הצריני צחי, ואף לדצרי הרב המשיג הנה הל"א עשוי הוא אדום והס כל מלכויות אירופה וארה"צ וצ"הס אף לדצרי הרב המשיג אסור **להסתגרות**.

[*] ולעצם הנידון של פיקוח נפש ומקום סכנה והגדר של 'יד ישראל תקיפה', נציין כאן רק שקיים הברל עצום בין דיון על אדם יחיד לבין דיון על כלל ישראל. כמובן קיים הברל עצום בענין זה בין המצב באותה תקופה בעת שלמון המרוקים לבין מצבנו כעת, ואכמ"ל.

יצא המרצע מן השק! הרב יהודה אפשטיין

מבעלי אותה שיטה, כי בהיותנו בגלות אסור לנו לצייץ כנגד שום גוי, אבר־מאזן הוא נורא חזק ואסור להרגיז אותו, שלא לדבר על מדינות ערב השונות. היו שאף הרחיקו לכת ולמדו שמצווה לרדוף ממש אחר אהבתם של אותם גויים, והלכו להתחבק עם שונאי ישראל הגדולים ביותר – ערפאת, אחמדינג'אד ולאחרונה גם ארדואן. אינני טוען, חלילה, שכל דוגלי אותה שיטה דוגלים במעשים מחפירים אלו של בגידה והתחברות לאויבי ישראל. אלו הם עשבים שוטים, ללא ספק, אולם זו הערוגה בה הם צמחו! הכלל הגדול שהנחה את הדוגלים בשיטה זו תמיד היה להתכופף, להרכין את הראש בפני הגוי, לא לעורר מהומות וודאי וודאי לא להתגרות באומות. לצערנו הרב, שיטה זו קנתה שביתה בקרב חלק בלתי מבוטל מבני היהדות החרדית, בה בשעה שהגישה של תלמידי הגר"א, ולפיהם עת זו היא עת 'שתחפץ' והגיעה השעה בה עלינו דווקא לעורר את האהבה בין כנסת ישראל לקב"ה – גישה זו לא קבלה את ביטויה הראוי.

המציאות בה עם ישראל שב לארצו, בונה ומפריח את השממה וזוכה לריבונות – כל זה היה בעיני בעלי השקפה זו ל'מעשה שטן' בעלמא. ביטויים כמו 'דל גאה' נהיו ללשון שבשגרה, וכולם ידעו ללעוג ל'זקיפות הקומה לאומית'. פרעות תרפ"ט הפכו לאשמתם של היהודים

מזה עשרות בשנים הולעט הציבור החרדי ב'השקפה' אודות 'האיסור החמור של התגרות באומות העולם'. המקום העיקרי בו התבססה השקפה זו היה ספר 'זיואל משה' מאת האדמו"ר מסאטמר רבי יואל טייטלבוים זצ"ל, אשר נשא ברמה את דגל האיסור לאור הבנתו את הגמרא בסוף מסכת כתובות המדברת על שלוש השבועות שהשביע הקב"ה את כנסת ישראל, אשר נדרשו מהפסוקים בשיר השירים. סוגיה זו נידונה בהרחבה בגליונות 'קדושת ציון', וביחוד במאמרי המצוינים של הרב חיים והב, המוקדשים לעיון בספר זה ובראיותיו, ואינני מתכוון לחזור במאמר זה על כל הטיעונים – הרוצה יעיין שם וימצא את מבוקשו. אולם מה רבתה הייתה תדהמת, כאשר אחד האדמו"רים החשובים באמריקה כיום, האמון על אותה השקפה, תקף באופן חסר תקדים את נשיא ארה"ב דונלד טראמפ, האיש החזק בעולם, אשר האדמו"ר גם חוסה בצלו, וכה היו דבריו – "ירושלים עיר הקודש לא תהיה עיר הבירה של המדינה הציונית עוקרי הדת, אפילו אם נשיא ארה"ב יכריז שזה עיר הבירה". עוד הוסיף – "היהדות החרדית לא מכירה בהכרות נשיא ארה"ב טראמפ על ירושלים כעיר הבירה".

נניח לרגע ליומרה לדבר בשם כלל היהדות החרדית, אבל מה הולך כאן? הרי תמיד למדנו

המשך בענין הספר 'זיואל משה'

ובהא נחיתנא ובהא סליקנא, כל משכיל יקחנה, וחכם באחור ישבחנה.

החותם בהערכה לכל עמלי תורה,
ואת והב בסופה, חיים והב.

סוגיה רחבת ידים והרבה תלוי בה בשקול הדעת ובהגדרות המדויקות של מצבנו, ואולי נרחיב בה במקום אחר בל"ג, אבל איך שיהיה אין לזה שום קשר לענין מרידה באומות ולא התגרות באומות.

המתגרים ברחבת הכותל, כטענת התעמולה הערבית, וכל אימת שאיזה גוי איים על ישראל טרחו להזכיר לנו, כי כאן זה המקום המסוכן ביותר עבור יהודי העולם, וכמה טוב ושקט היה לנו בגלות. השואה לא הייתה אלא אפיזודה חולפת, ואמריקה בכלל היא ארץ נהדרת...

והנה אנו שומעים מאותו אדמו"ר, הדוגל בשיטת בעל היואל משה, דברים תקיפים כנגד נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ! מדובר כאן באיש אשר הוריד על ברכיו את קים-ג'ונג-און, הרוזן הצפון קוריאני שהעולם כולו שקשקש בפניו, מדובר באיש אשר מצליח לכופף את גרמניה החזקה ואת כל מדינות אירופה בעקבותיה בסוגיית הסנקציות על איראן, מדובר באיש אשר כל מנהיגי עולם משתדלים להשביע את רצונו, אבל כל זה אינו מפריע לאותו אדמו"ר. אסור בתכלית האיסור להתגרות בכמה פורעים 'פלשתינים', צריך לרעוד מפני צבאות ערב [אשר רק בכח מעשה שטן הצליחה ישראל להכניע בששה ימים], יש לרצות כל גוי מזדמן כפי שהיה עם הפריץ באוקראינה ובפולין, אבל בדונלד טראמפ מותר ואף מצוה להתגרות!

איך זאת אלא, שיצא המרצע מן השק! לא 'איסור התגרות באומות העולם' יש כאן, כי אם התגלמות מושלמת של דבר הפסוק - 'וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו' (תהלים ק"ו, כ"ד). מדובר ב'השקפה' מנותקת מהתורה, מנותקת מחז"ל ומנותקת מהמציאות. טפחו אשליה, ולפיה הגאולה חייבת לבוא באמצעות כנפי נשרים בלא כל השתדלות מצדנו, עם משיח על חמור, כשהחמור חייב להיות לבן כשלג, וכל תהליך אחר בהכרח אינו מבשר על גאולה. ואחר שאותה הבנה ילדותית, ולפיה רק כך יכולה לבוא הגאולה - אחר שאותה הבנה התנפפה דרך ארובות העשן של אושוויץ, כל שנותר היה לייחס לשטן את מעשה קיבוץ הגלויות והקמת הריבונות היהודית בארצנו. וכאשר המציאות טופחת על פניהם של אותם אנשים, והאיש החזק בעולם מכיר בירושלים כבירת ישראל - נשכח 'האיסור החמור' של התגרות באומות, ה' כבר לא יתיר

את דמנו כדם צבאות ואיילות השדה, ומי זה בכלל טראמפ שיקבע בשבילנו? ויש לזכור, שאין מדובר כאן על מישהו שיושב לו ברוסיה ומדבר נגד נשיא ארה"ב, אלא באזרח אמריקאי, שכל החסידות שלו חוסה בצלה של אמריקה, אבל בשביל שנאת ארץ-ישראל כנראה שהכל מותר.

אנחנו קוראים לכל דוגלי אותה שיטה להתעורר למציאות, להבין כי הוליכו אותם שולל, וכי השקפתם היא דבר שמכלה את עצמו. ולכל אותם אנשים, אשר אינם מזדהים לחלוטין עם בעלי אותה השקפה, אבל רחשו כבוד לגישתם משום שהם 'אמתיים', משום שהם 'הולכים עד הסוף' ו'אומרים את מה שאנחנו לא מעיזים, שהם 'לא משוחזרים על-ידי הכסף של המדינה' [אל תדאגו, יש להם די והותר גבירים משלהם] וכן הלאה - לכל אותם אנשים ולכל מי שהתפעל מאותה 'עמידה על עקרונות' אנו קוראים להבין אחת ולתמיד מה באמת מונח מאחורי עקרונות אלו. הגיע הזמן להפסיק להתפעל מהמילים המפוצצות ומהאימונים הפיזיים והאחרים ולהתחיל לדון בסוגיות בצורה תורנית אמיתית. ■

והנה אנו שומעים מאותו אדמו"ר, הדוגל בשיטת בעל היואל משה, דברים תקיפים כנגד נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ! מדובר כאן באיש אשר הוריד על ברכיו את קים-ג'ונג-און, הרוזן הצפון קוריאני שהעולם כולו שקשקש בפניו, מדובר באיש אשר כל מנהיגי עולם משתדלים להשביע את רצונו, אבל כל זה אינו מפריע לאותו אדמו"ר...

לא 'איסור התגרות באומות העולם' יש כאן, כי אם התגלמות מושלמת של דבר הפסוק - 'וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו' (תהלים ק"ו, כ"ד). מדובר ב'השקפה' מנותקת מהתורה, מנותקת מחז"ל ומנותקת מהמציאות...

ימי ביכורי ענבים הרב מנשה בן-יוסף

ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם
כאש לילה לאתכם בדרך אשר תלכו-בה ובענן
יומם" (דברים ה, כ"ט - ל').

מרכיב נוסף בחטא המרגלים הוא אי-
השמיעה בקול ה' שצוה את ישראל לבוא לרשת
את הארץ. ענין זה נזכר בספר במדבר בקצרה,
כמש"כ - "כי כל-האנשים הראים את-פכדי
ואת-אתתי אשר-עשיתי במצרים ובמדבר וינסו
אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי. אם-יראו
את-הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל-מנאצי לא
יראוה. ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו
וימלא אחרי והביאתיו אל-הארץ אשר-בא שמה
וזרעו יורשנה" (במדבר י"ד, כ"ג - כ"ד). הרי למדנו,
שהחטא היה אי השמיעה בקול ה', וכלב זכה
למה שזכה כי מילא אחרי ה'.

ובספר דברים הדברים מבוארים ביתר
אריכות. שם נאמר מתחילה - "ואמר אלכם באתם
עדה-ה האמרי אשר-ה' אלינו נתן לנו. ראה נתן
ה' אליך לפניך את-הארץ עלה רש כאשר דבר
ה' אלי אבתך לך אל-תירא ואל-תחת" (דברים ה,
כ"ג - כ"ד), וזהו ציווי לעלות ולכבוש את הארץ כמו
שמוכח אח"כ מכל הפרשה. ובהמשך נאמר שם
- "ולא אביתם לעלת ותמרו אתיפי ה' אליהם"
(ס"ג כ"ו). ובדברי המעפילים נאמר "ותענו ותאמרו
אלי חטאנו לה' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל
אשר-צונו ה' אלינו" (ס"ג מ"ב) - מבואר מכל זאת,
שחטאם היה מה שלא שמעו לקול ה' לעלות
ולכבוש את הארץ.

וגראה, כי שני ענינים אלו באמת חטא אחד
הם, שחומר החטא ועוצמתו אינם נובעים רק
מאי השמיעה בקול ה', אלא מחוסר האמונה בו,
אלא שחוסר אמונה איננה ענין שבלב בלחוד,
וחומר הגדולה מתבטאת כאשר היא באה

הימים ימי ביכורי ענבים, וזה עתה קראנו
את פרשת שלח, ושומה עלינו להתבונן בחטא
המרגלים ודור המדבר, למען נלמד מנסיונם
ולא נשוב על חטא זה, שלא נקשה לבבינו כיום
מסה במדבר.

המתבונן בפרשת חטא המרגלים יראה, כי
החטא מתחלק לכמה וכמה חטאים.

ראשית החטא היה מה שלא האמינו דור
המדבר בה', לא בטחו בישועתו ובהבטחתו כי
יוריש את יושבי הארץ מפניהם, כביכול אמרו
שאין יכולת בידו מול גויים רבים ועצומים כאלו,
וכמו שאמרו בגמ' על המרגלים (סוטה ל"ג, מנחות כ"ג,
סוכין כ"ו) - "אמר רבי חנינא בר פפא: דבר גדול
דברו מרגלים באותה שעה, דכתיב: כי חזק הוא
ממנו, אל תיקרי כי חזק הוא ממנו אלא ממנו,
כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם!"

וענין זה מתבאר בכתוב כמו שאמר ה' למשה
- "עדי-אנה ינאצני העם הזה ועדי-אנה לא-יאמינו
בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבן" (במדבר י"ז, ה').
ועוד נאמר - "כי כל-האנשים הראים את-פכדי
ואת-אתתי אשר-עשיתי במצרים ובמדבר וינסו
אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי. אם-יראו
את-הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל-מנאצי לא
יראוה" (ס"ג כ"ג - כ"ד). משמעות הדברים, שכיון
שראו את כבוד ה' ואת כוחו וגבורתו במצרים
ובמדבר, היה להם להאמין בו והם לא האמינו.
ובדבר משה לישראל בספר דברים ביאר ענין זה,
ככתוב - "ואמר אלכם לא-תעצונו ולא-תיראון
מהם ה' אליהם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל
אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם. ובמדבר אשר
ראית אשר נשאף ה' אליך כאשר ישא-איש את-
בנו ככל-הדרך אשר הלכתם עדי-באכם עדי-המקום
הזה. ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אליהם.

משום דר' חנינא בר פפא, דאמר רבי חנינא בר פפא: דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, דכתיב: כי חזק הוא ממנו, אל תיקרי ממנו, כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם! ותירצו - "אלא אמר רבה אמר ר"ל, אמר קרא: וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה, על דבת הארץ שהוציאו".

הרי ראינו, שהקשו בגמ' מגלן שחטאם של מרגלים הוא מצד לש"ר, שמא מצד חוסר אמונתם בה' נענשו כ"כ, ולמדו מן הכתוב שענשם של מרגלים אכן בא בשל לשון הרע שדברו על הארץ.

והדברים צריכים ביאור וסידור, כיצד מורכבים כל הענינים האלו, ואיך נצטרפו כולם לחטא אחד.

ויסוד ושורש הדברים הוא, שמשונה היא מצוות כיבוש ארץ ישראל מכל המצוות שבתורה! כל המצוות שבתורה הם ציווי וחובה, מצוות המלך הן, אך מצוות כיבוש ארץ ישראל היא ביסודה מתנה וטובה שמטיב ה' הטוב לעמו ישראל, לתת להם ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גויים, אלא שמכל מקום מצוה היא זו, שכן נצטוו ישראל שיהיו הם המיישמים והמגשימים את ההבטחה האלוהית לתת להם את מתנת הארץ.

ומעתה לא רצה ה' שירשו ישראל את הארץ כחובה וכמצוה בלבד, אלא רצה שירצו הם בה, יבינו את גודל הטובה אשר בה, יחפצוה ויחמדוה, ועל כן כאשר בקשו ישראל לשלוח מרגלים לחפור להם את הארץ לדעת כיצד להכנס ואיך לכבוש את הארץ, הסכים ה' להם וציווה למשה לשלוח מרגלים לתור את הארץ. ואמנם תפקידם של מרגלים אלו ששלח משה לא היה רק כמו

לידי ביטוי מעשי ביחס ובקשר שבין ישראל לה'. וכאשר אין ישראל שומעים בקול ה' מכת חוסר אמונם בו, אזי חמור הוא העדר אמונתם ביותר, וכבר כרך הכתוב עמו שני ענינים אלו יחד באמרו - "כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרָאִים אֶת־כְּבֹדֵי יְאֶת־אֶתְחִי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֶשְׂר־פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי" (במדבר י"ד, כ"ג) - הרי שהטענה עליהם על זה שלא שמעו בקול ה' היא מצד מה שהם האנשים הרואים את כבודי ואת אותותי. והרי לכאורה זוהי סיבה לטענה על העדר אמון, ולא על חוסר ציות, אלא שעל כרחנו למדנו, שחומרת חוסר הציות והשמיעה בקול ה' היא מצד מה שהדבר מבטא ומגלה את העדר האמונה בה'.

אמנם מרכיב נוסף ישנו בחטאם של ישראל, והוא נרמז בדיבור השני שהיה עם משה על חטא המרגלים, שם נאמר - "וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אֶמְרֶתֶם לְבֹד יְהִיֶה וְהִבִּיאֵתִי אִתְּם וַיִּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאֲסַתְּם בָּהּ" (ס"ג ל"ב) - הרי נרמז כאן ענין נוסף בחטאם, והוא שמאסו את הארץ. וענין זה נתפרש יותר בספר תהילים, שם נאמר "וַיִּמְאָסוּ בְּאָרֶץ חַמְדָּה לֹא־הֶאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ. וַיִּרְגְּזוּ בְּאֵהָלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה'. וַיִּשָּׂא יָדוֹ לְהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמִּדְבָר. וּלְהַפִּיל זֶרְעָם בְּגוֹיִם וּלְזַרוֹתָם בְּאֲרָצוֹת" (תהילים ק"ו, כ"ד - כ"ז) - הרי מתבאר כאן, שמלבד החטא של העדר האמונה וחוסר השמיעה בקול ה', מרכיב מרכזי נוסף בחטא הוא ענין מאיסת הארץ.

גם המשנה במסכת ערכין העמידה את ענין חטאם של המרגלים כלשון הרע על הארץ, וכן אמרו שם (פ"טו כ"א) - "נמצא האומר בפני חמור מן העושה מעשה, שכן מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע". משמעות הדברים, שחטאם היה לשון הרע על הארץ, שהמאסו המרגלים את הארץ על ישראל, וקיבלו ישראל לשון הרע זה ומאסו את הארץ.

ובגמ' שם אמרו - "תניא, א"ר אלעזר בן פרטא: בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מגלן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה". והקשו שם בגמ' - "ממאי? דלמא

ונראה, כי שני ענינים אלו באמת חטא אחד הם, שחומר החטא ועוצמתו אינם נובעים רק מאי השמיעה בקול ה', אלא מחוסר האמונה בו, אלא שחוסר אמונה איננה ענין שבלב בלחוד, וחומרתה הגדולה מתבטאת כאשר היא באה לידי ביטוי מעשי ביחס ובקשר שבין ישראל לה'

רוח אחרת עמו וּמִלֵּא אַחֲרָי וְהִבֵּאתִיו אֶל-הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר-רָכָא שְׁמָהּ וְזָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה" (ס"ב כ"ו - כ"ז).

והרואה יראה, שכאן התביעה היא על חוסר
 האמונה והעדר הציות - "עד אנה לא יאימנו בך",
 "ולא שמעו בקולי" - וזכותו של כלב שנזכרה כאן
 היא שהוא מילא אחרי ה'.

ושוב אח"כ נשנית גזירה זו, וכה נאמר
 - "וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר. עַד-
 מָתַי לְעֵדָה הָרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי
 אֶת־תְּלִנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי
 שְׁמַעְתִּי. אָמַר אֲלֵהֶם חִי-אֲנִי נָא-ה' אִם-לֹא כִּאֲשֶׁר
 דִּבַּרְתָּם בְּאָזְנִי כֵן אֲעֹשֶׂה לָכֵם. בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְלוּ
 פְּגָרֵיכֶם וְכָל-פְּקַדְיֵיכֶם לְכָל-מַסְפְּרָכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים
 שָׁנָה וּמֵעַלָּה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי. אִם-תִּתְּם תִּבְאוּ
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לִשְׁכֹן אִתְּכֶם בְּהַ
 כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-נִנְוֶה וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן. וְטַפְכֶם אֲשֶׁר
 אָמַרְתֶּם לְבוֹ יְהִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם וַיְדַעַו אֶת-הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ. וּפְגָרֵיכֶם אִתְּם יִפְלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה.
 וּבְנֵיכֶם יְהִיו רְעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׁאוּ אֶת-
 זְנוּתְיֵיכֶם עַד-תִּתֶם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר" (ס"ב כ"ז - כ"ח).

ונאמר שם בהמשך - "וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח
 מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיָּשׁוּבוּ וַיְלִינּוּ עָלָיו אֶת־כָּל-
 הָעֵדָה לְהוֹצִיא דְבַר עַל-הָאָרֶץ. וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים
 מוֹצֵאֵי דְבַר הָאָרֶץ רָעָה בַּמִּגְפָּה לַפְּנֵי ה'. וַיהוֹשֻׁעַ
 בֶּן-נּוּן וְכָלֵב בֶּן-יְפֻנֶה חָיו מִן-הָאֲנָשִׁים הָהֵם
 הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ" (ס"ב ל"ו - ל"ז).

כאן הקפידא היא על התלונה שהתלוננו
 בני ישראל על ה', על כך שלא הכירו בטובת
 ה' אליהם, ובכך שכל מגמתו היא להיטיב להם,
 וחשבו שרועה הוא להרע להם, ולא לטובתם הוא
 מביא אותם אל הארץ. וכאן נזכר ענין מאיסת
 הארץ, שלא הכירו כמה טובה ויקרה היא. ומבואר
 כאן עוד, שעונש המרגלים היה על שהוציאו
 דיבה על הארץ, וכמו שדקדקו מזה בגמ', שע"ז
 היה עונשם, ולא על מה שכפרו ביכולתו של ה'.

והנה בפרשה הראשונה לא נזכר לטובה כי
 אם כלב בן יפונה, ואילו כאן נזכרו כלב ויהושע.
 והדברים מתבארים יפה לפי המתבאר עד כה,
 שהנה המרגלים שני דברים אמרו, ראשית אמרו

שבקשו ישראל לדעת
 את הדרך אשר נעלה בה
 [כמבואר בספר דברים], אלא
 הוא שלחם גם לראות את
 הארץ מה היא - הטובה
 היא אם רעה, וזה על מנת
 שיבואו וישבחו את הארץ
 בפני ישראל, ויאחיבו
 אותה על ישראל למען
 יבואו לכובש לא רק
 כמצווים ומחויבים, אלא
 כחפצים ומבקשים.

אולם המרגלים חטאו
 בכפלים - ראשית הניאו
 את העם לסוד מאחרי ה'
 ולמרוד בו, באמרם שאי
 אפשר לכבוש את הארץ,
 ושאים ישמעו בקול ה'
 יביא הדבר לאובדנם.
 אך לא היה די להם בזה,
 אלא עוד הוציאו את
 דיבת הארץ אשר תרו
 אותה לאמר 'ארץ אוכלת
 יושביה היא'. ומלבד מה
 שהחטיאו את העם שלא לשמוע בקול ה', עוד
 המאיסו את הארץ עליהם וגרמו להם שלא לחפון
 בטובת ה' ושלא לחשוק במתנתו.

המרגלים חטאו בכפלים -
 ראשית הניאו את העם
 לסוד מאחרי ה' ולמרוד
 בו, באמרם שאי אפשר
 לכבוש את הארץ, ושאים
 ישמעו בקול ה' יביא
 הדבר לאובדנם. אך לא
 היה די להם בזה, אלא
 עוד הוציאו את דיבת
 הארץ אשר תרו אותה
 לאמר 'ארץ אוכלת
 יושביה היא'. ומלבד
 מה שהחטיאו את העם
 שלא לשמוע בקול ה',
 עוד המאיסו את הארץ
 עליהם וגרמו להם שלא
 לחפון בטובת ה' ושלא
 לחשוק במתנתו

והנה שתי פרשיות נאמרו בתורה על הגזירה
 שנגזרה על אבותינו שלא יכנסו לארץ - מתחילה
 נאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עַד-אַנְיָה וַיִּנְאֲנִי הָעָם
 הַזֶּה וְעַד-אַנְיָה לֹא-יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ. אֲכַנּוּ בְּדַבָּר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֲעֹשֶׂה אִתְּךָ
 לְגוֹי-גָדוֹל וְעֶצְמוֹ מִמֶּנּוּ" (במדבר י"ד, י"ח - י"ט). אז
 ביקש משה רחמים עליהם, וה' סלח לעמו, אמנם
 לא לגמרי סלח, רק אמר - "וְאוֹלָם חִי-אֲנִי וַיִּמְלֵא
 כְּבוֹד-ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ. כִּי כָל-הָאֲנָשִׁים הָרְאִים
 אֶת-יְפֹדֵי וְאֶת-אֹתוֹתֵי אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם
 וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסּוּ אֹתִי זֶה עֶשְׂרִי פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ
 בְּקוֹלִי. אִם-יָרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לְאַבְתָּם
 וְכָל-מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ. וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקַב הִיטָהּ

**אמנם מה שעדיין צריך
ביאור הוא היכן יש כאן
מאיסת הארץ, הלא דור
המדבר פחדו שבביאתם
ל'ארץ הם ימותו בחרב,
ויש מקום להקשות היכן
יש כאן מאיסה, שמא
הם אכן רוצים וחפצים
בארץ, אלא שהם
פוחדים לבוא אליה**

- וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים, אמרו - ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, חזרו ובאו להם לארץ ישראל."

הרי למדנו, כי היחס אל ארץ ישראל אינו רק יחס של מצוה. המוכרח לצאת מארץ ישראל, בין אם הוא יוצא משום שמד כריב"ב וחנניא בן אחי ר' יהושע, שיצאו בעקבות

הגזירות שאחר מרד בן כוזיבא, כמו שהאריך בזה בעל דורות הראשונים [שעל כן אף כשזכרו את ארץ ישראל לא יכלו לחזור], בין אם הוא יוצא לצורך מצוה כתלמוד תורה, כר"א בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר - בכך הוא ניתק ממקור חיותו מחיק אימו, והמצב הנפשי הנכון במקרה כזה הוא ז'ולגו דמעוטיהם וקרעו בגדיהם', ודווקא מתוך היחס הזה לא"י, החמדה והתשוקה לא"י, השיגו חכמינו את המעלה העליונה של מצות ישוב א"י, עד שאמרו - "ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה".

ומזה נלמד גם אנחנו - ראשית, המבט הנכון על ארץ ישראל הוא לראותה כארץ חמדה. אם נראה אותה כך, ממילא גם מבטנו ההלכתי יהיה מתוקן, ונבין את גודל המצוה והחיוב בישוב הארץ ובשיבתה. אך כל עוד לא נבין ונשכיל את גודל טובה של הארץ, את המעלה העצומה שיש באורה ובקדושתה, לא נוכל לבוא אל האמת ההלכתית והמציאותית בעניינה, תמיד יצופו הספקות ויתגברו החששות, ולא יחסרו תירוצים להניא את העם מלבוא לרשת את הארץ.

לשם משל - בן חו"ל שנשאלהו מפני מה איננו עולה לחונן את עפר הארץ, אם יאמר מפני שהוא חושש לחינוך ילדיו, וכי יש מה לומר לו? הלא אם אכן ישנו חשש סביר לחינוך ילדיו בדרך

שאינו יכולים לעלות ולכבוש את הארץ, וע"ז נאמר "ויהי כלב את העם ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (ש"י, ל"ג, ב). ועוד שנית עשו - הוציאו את דיבת הארץ רעה, ואמרו "הארץ אשר עברנו בתוכה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא..." (ש"י, ל"ג, א). וע"ז ענו כלב ויהושע כאחד - "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד" (ש"י, ד"ד, א). ועל כן כשנוכח החטא של חוסר הציות וההסכמה לבוא אל הארץ, נזכר שם לטובה כלב, אך כשנוכח החטא של הוצאת דיבת הארץ רעה, הוזכרו יהושע וכלב לטובה, שכן שניהם נלחמו בענין הוצאת דיבת הארץ רעה.

אמנם מה שעדיין צריך ביאור הוא היכן יש כאן מאיסת הארץ, הלא דור המדבר פחדו שבביאתם לארץ הם ימותו בחרב, ויש מקום להקשות היכן יש כאן מאיסה, שמא הם אכן רוצים וחפצים בארץ, אלא שהם פוחדים לבוא אליה.

ומבואר בזה יסוד גדול, שאם אכן היו בני דור המדבר רוצים וחפצים במתנת הארץ, רואים בה טובה, משתוקקים אליה וחומדים אותה, ודאי היו מבינים כי ה' יושיעם ויתן להם את הארץ! כל מחשבות הפחד והספק החלו באי הכרה בטובה העצומה שיש בארץ, ראו הם בכיבוש הארץ איזה ציווי שהם מחויבים בו וכפויים לקיים אותו, וממילא החלו החששות, והספקות, חוסר האמונה והעדר הציות.

ואמרו רבותינו בספרי (דברים פרשת ראה פסוקא פ) - "מעשה ברבי יהודה בן בתירה ורבי מתיה בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעוטיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה - וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות את כל החקים האלה', אמרו - ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. מעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה ללמוד ממנו תורה והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעוטיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה

את כל הארץ אשר נשבע לתת לאבותינו, וישכון בתוכנו בכבודו.

ולסיום לא אוכל להמנע מהבאת דברים הנראים כנבואה ממש מאחד מגדולי מפרשי המקרא, רבנו הספורנו, בפרושו לתהילים צ"ה, דברים המדברים בעד עצמם ביחס למציאות שלנו כיום, שלא נהיה חלילה כדור המדבר אשר מאסו בארץ חמדה, וז"ל -

"זה המזמור נאמר על קבוץ גלויות הקודם לימות המשיח למען יוכלו המון ישראל לשוב בו בתשובה כמבואר ביחזקאל.

ואמר לכו נרננה לה' אתם בני קיבוץ גלויות לכו נרננה בקול תודה על שהוציאנו מקרב האומות. **באו נשתחוה ונכרעה** אתם פדויי ה' באו ונשתחוה להודות לשמו עתה על אשר גמלנו, **נברכה** להכנע לפניו תמיד.

כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו שרועה אותנו דעה והשכל בתורתו בעיון ובמעשה **וצאן ידו היום** בקיבוץ גלויות לשמרנו מן האומות **אם בקולו תשמעו** ללכת בדרכיו ולדבקה בו.

אל תקשו לבבכם כמו שעשו דור המדבר, כאמרו 'ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא'. **אשר נשבעתי** בראותי אותם רשעים, נשבעתי גזר דין שלא יתקע **אם יבואו** שלא יבואו אל המנוחה ואל הנחלה.

לכן אתם בני קיבוץ גלויות, אל תהיו כמותם! שמעו בקולו להביט נפלאות מתורתו ומצותיו! **ולא יגזור עליכם שלא תזכו לימות המשיח כמו שגזר על דור המדבר שלא יכנסו לארץ**".

התורה והמצוה אם יעלה לארץ, אסור לו לעלות לארץ, ובצער רב עליו להשאר בארץ טמאה. אולם זאת נוכל לומר לו, כי אם היה חומד את ארץ חמדה כראוי, שמא היה רואה את הדברים אחרת, שמא כל החששות והספקות אינם גולדים מפני שאכן כך היא המציאות, אלא מפני שאינו מביט על הארץ כפי שראוי להביט עליה, ומפני זה נולדים לו כל אותם ספקות וחששות.^[*]

זמנה נלמד גם אנחנו - ראשית, המבט הנכון על ארץ ישראל הוא לראותה כארץ חמדה. אם נראה אותה כך, ממילא גם מבטנו ההכתי יהיה מתוקן

וכמובן שאין זה אלא משל בעלמא, ולבני א"י יש להתעורר ולעשות בענין זה לא פחות ואף יותר מבני חו"ל, וה' יזכנו לראות בטובה של א"י לחפור בה ולחמוד אותה, לתקן את חטאי אבותינו, ויהיה זה לרצון לפני ה' וישוב ויתן לנו

[*] ואין כאן הכללה חלילה, בודאי ישנם מבני חו"ל שעו חשקם לעלות לארץ אלא שלא מיתדר להו כאן אם מבחינה רוחנית או גשמית, וכמו שמצינו גם בגמ' קידושין ג, ועליהם אנו מתפללים מדי יום שיקבץ ה' נדחינו ויתן לכל ישראל את האפשרות לעלות לארץ, אך מאידך וראי ישנם גם כאלו שאילו היה ענין א"י מוערך אצלם כראוי, הוה מיתדר להו. ויותר מכך - אילו היו כולם מעריכים את ענין א"י כראוי, והיו עולים קהילות שלמות מחו"ל יחד כציבור ולא כיהודים, הוה מיתדר להו לכולהו. וה' ישיב כל עמו לארצו בקרוב.

שאלות בכל ענין,
להצטרפות לקבוצת השליחה,
ולכל ענין אחר

ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות: